

Ansvarslöst

Ansvarsfulla jag tar mig friheten att vara
ansvarslös

TUULI HEINONEN

Foto: Jose Figueroa

SVENSKA UTBILDNINGSPROGRAMMET I
SKÅDESPELARKONST

Ansvarslöst

Ansvarsfulla jag tar mig friheten att vara
ansvarslös

TUULI HEINONEN

SAMMANDRAG

Datum: 4.4.2018

FÖRFATTARE Tuuli Heinsonen		UTBILDNINGS- ELLER MAGISTERPROGRAM Svenska utbildningsprogrammet i skådespelarkonst	
DEN SKRIFTLIGA DELENS/AVHANDLINGENS TITEL Ansvarslöst- ansvarfulla jag tar mig friheten att vara ansvarslös		DET SKRIFTLIGA ARBETETS SIDANTAL (INKLUSIVE BILAGOR) 67 sidor	
DET KONSTNÄRLIGA/ KONSTNÄRLIGT-PEDAGOGISKA ARBETETS TITEL It's my party and I'll cry if I want to (Teak 2017) Weimar- Jakten på Zodiaken (Teak 2018) Konstnärliga delen är gjord i en produktion av Teaterhögskolan ☒ Konstnärliga delen är inte gjord i en produktion av Teaterhögskolan (avtal om upphovsrättigheterna har gjorts) ☐			
Examensarbetet får publiceras på nätet så att det är fritt tillgängligt utan tidsbegränsning.	Ja ☒ Nej ☐	Sammandraget får publiceras på nätet så att det är fritt tillgängligt. Tillståndet är inte tidsbegränsat.	Ja ☒ Nej ☐
<p>Denna essä behandlar ansvar och ansvarslöshet. Främst mitt personliga behov av att vara ansvarslös i en konstnärlig kontext, och varifrån detta behov har fötts.</p> <p>Huvudteman är "Ansvarslöshet som metod i en konstnärlig process" samt "Det privata ansvaret". Genom exempel ur olika processer redogör jag för mina erfarenheter av ansvarslösa arbetssätt inom konstnärliga projekt samt diskuterar deras inverkan på mig och mitt sceniska arbete. Hur ett lustbetonat arbete känns viktigt samtidigt som det öppnar möjligheter för nya slags uttryck. Är det alltid någon som måste ta ansvar och i så fall vem? Vad händer om ingen tar ansvar. Kan ansvarslösheten bli farlig i sådana fall?</p> <p>Jag diskuterar även mitt personliga ansvar som rasifierad person i scenkonstvärlden. Är det ansvaret något som jag definitivt måste bära på, eller är ett ansvarslöst förhållningssätt till det ansvaret mer produktivt och ansvarfullt? Är det min uppgift att göra viktig konst? Jag funderar även över vem det är som lägger ansvar på mig. Är det jag själv? Är det samhället/ "Den store andre"?</p> <p>Jag i mig själv är en representation. Måste jag ta ansvar för den representationen? Jag diskuterar också pionjärspositionen som jag är i, vad är mitt ansvar i den kontexten, med tanke på hur få icke-vita skådespelare det finns på teaterfältet i Svenskfinland.</p> <p>Vad är det bästa sättet för mig att vara ansvarslös, eller i alla fall upprätthålla känslan av ansvarslöshet? Vad är Receptet för ansvarfull ansvarslöshet?</p>			
<p>ÄMNESORD Ansvarslöshet, Ansvar, Skådespelarkonst, Representation, Pionjärspositionen</p>			

INNEHÅLL

INLEDNING: BEHOVET	9
ANSVARSLÖSHET SOM METOD I EN KONSTNÄRLIG PROCESS	13
<i>Anarkistisk ansvarslöshet</i>	14
<i>Vad som helst kan bli konst</i>	16
<i>Ansvarslöshet som medicin för själen</i>	19
<i>Uppnå höjder</i>	21

DET PRIVATA ANSVARET	24
<i>Att fylla en kvot</i>	27
<i>Pionjärpositionen</i>	28
<i>Medvetenhet/osäkerhet</i>	31
<i>Nyttig konst?</i>	33

AVSLUTNING	37
KÄLLFÖRTECKNING	40
TACK!	41
BILAGA 1, DISKUSSION MED SONYA LINDFORS	42
BILAGA 2, DISKUSSION MED ELINA PIRINEN	47
BILAGA 3, DISKUSSION MED ANDERS CARLSSON	53
BILAGA 4, ÄR FINLANDSSVENSK TEATER BEREDD ATT DISKUTERA FRÅGOR OM VITHET OCH ICKE VITHET PÅ SCENEN?	64

INLEDNING: BEHOVET

Mitt ansvar som skådespelare är att förvalta de kunskaper jag fått under min utbildning. Mitt ansvar är att vara professionell i arbetssammanhang. Med professionalism menar jag att komma i tid, att lyssna på andra, att vara en trygg medskådespelare, att komma förberedd till repetitioner och att försöka sprida positiv energi istället för negativ. Mitt ansvar är att respektera mina kollegor, deras tankar och deras kroppar. Min startpunkt för det skriftliga lärdomsprovet har sedan länge varit ordet ANSVARSLÖSHET. Av någon orsak känner jag ett enormt behov av att uppleva en känsla av ansvarslöshet i mitt arbete på scenen.

Under första diskussionen med min handledare, Viktor Idman, inför Eget arbete 4, kom ordet ansvarslöshet upp. Det ordet etsade sig fast i min hjärna och inspirerade mig otroligt mycket. Min beskrivning och utgångspunkt för arbetet (It's my party and I'll cry if I want to), var att endast göra det jag tycker är roligt och lätt och i fall något känns motigt och svårt, skippar jag det direkt. Jag beskrev även idéer och teman som jag ville utveckla. Allt som allt blev det en rätt brokig presentation över det kommande projektet. Ansvarslost.

I skrivande stund sitter jag på tåget från Helsingfors på väg till min barndomshemstad Vasa. Jag sitter och funderar på ordet ANSVARSLÖSHET. Vad det betyder i mitt liv, utanför den konstnärliga kontexten. Ansvarslöshet betyder, alkohol, skräpmat, slösandet av pengar, ett slags agerande utan morgondag. När jag för ordet till den konstnärliga kontexten blir det per automatik mycket mer positivt betingat. Frihet. Ansvarslöshet är för mig samma sak som frihet och lite till. I mitt alldagliga liv finns tusen restriktioner som jag själv och samhället byggt upp. Men i mitt konstnärskap tänker jag mig att dessa restriktioner existerar i en mycket mindre utsträckning. Så vill jag att det skall vara. Men är det verkligen så?

Ordet ansvar har väldigt länge varit ett centralt ord i mitt liv. Tuuli! Kan du göra skattedeklarationen för föreningen? Är det ingen annan som kan göra den? Nej, du är nog den enda som klarar det. Tuuli? Skulle du kunna vara kontaktperson för den här turnén? Ok, det kan jag väl. Tuuli? Du kan väl skriva ut manus åt alla? Tuuli! I vilken sal är vi efter lunch?

Tuuli, hon kan alltid sina repliker. Om någon har glömt den där koreografin kan ni fråga Tuuli.

Ansvarsfulla, ansvarstagande Tuuli.

De gånger jag varit ansvarslös i mitt vuxna liv, innan mina studier på Teaterhögskolan kan jag räkna på en hands fingrar. Det jag först tänker på är då jag åkte på utbyte till Kuba under mina studier i fysisk teater på Yrkehögskolan Novia. Största delen av studerandena i min dåvarande klass skulle åka till Indien. Studierna i Indien var till stor del organiserade via skolan, likaså boendet där. Ett litet gäng bestämde sig för att åka till Kina, även där fanns kontakter via skolan. Jag däremot, ville absolut inte åka till något av de ovannämnda länderna och allra minst tillsammans med mina studiekamrater. Så jag bestämde mig för att åka till Kuba. Helt utan kontakter och utan att ha någon aning om vad jag skulle studera där. Väldigt ansvarslöst av mig, men det beslutet har varit ett av de bästa i mitt liv.

Under höstterminen 2017 har två pedagoger (Elina Pirinen och Esa Kirkkopelto) uppmanat mig att underhålla mig själv. När jag gör det, upplever jag att jag avsägar mig ansvaret. Ansvaret för vad som når publiken, ansvaret för hur jag förhåller mig till mina kollegor, ansvaret för helhetsbilden, ansvaret för betydelsen. Jag gör en enda sak, underhåller mig själv, och i det finns inget ansvarstagande alls. Och jag njuter. "Amuse yourself!" "Roa dig själv!". Det hade jag aldrig hört förr. Till skådespelare säger regissörer och pedagoger ofta, "Njut!" "Kom ihåg att ha roligt!" Men dessa fraser sägs främst när man redan har en färdig produkt, dvs. tidigast på generalrepetitionen. "Roa dig själv!". Det har sagts till mig denna höst innan jag ens börjat arbeta!

”Don’t take responsibility of what we (the observers) receive or understand”¹.

Det är en uppmaning som blev en tankeställare för mig, att inte ta ansvar för vad åskådaren ser när den ser mig på scenen. I andra kapitlet av essän tar jag upp representation och det att jag aldrig är neutral på scenen på grund av mitt utseende, min kropp och min hudfärg. Det att inte ta ansvar för den representationen känns underbart men samtidigt också problematiskt.

I privatlivet, i livet utanför teatern, är jag en väldigt ansvarstagande person. Mitt ansvarstagande har jag således tagit med mig till mitt arbete som skådespelare. Men nu har ett starkt behov av ansvarslöshet vuxit hos mig. Den ansvarslösheten kan för en yttre blick te sig som lust eller lättja. Den kan även te sig som den så kallade ”konstnärliga friheten”. Men för mig handlar ansvarslösheten och ansvarslöshetskänslan, inom den konstnärliga kontexten, om något djupare än så. I denna essä försöker jag klargöra vad ansvarslöshet är för mig och varför mitt behov ansvarslöshetskänslan har vuxit så starkt.

Ansvarslöshet gentemot tema

Ansvarslöshet gentemot samhällskritik

Ansvarslöshet gentemot ställningstagande

Ansvarslöshet gentemot representation

Jag funderar mycket på balansen mellan ansvar och ansvarslöshet. Vem måste ta ansvar för att någon annan kan vara ansvarslös? Kan jag (skådespelaren) vara ansvarslös utan fasta ramar?

Kan jag frångå ansvaret som sätts på mig? Vem är det som sätter det ansvaret på mig? Jag själv? Samhället?

Varför är det så njutningsfullt att vara ansvarslös? Eller räcker bara känslan av ansvarslöshet?

---

¹Pirinen, Elina 3.30.2017 Kursen Phantasmatic inner drama. 3 veckors kurs med magister studerande från Utbildningsprogrammet i skådespelarkonst

Ansaret att vara samhällskritisk och ställningstagande. Ansvarslösheten som blir samhällskritisk och ställningstagande. Ansaret att göra "viktig", nyttig teater. Kan "viktig" teater uppnås med ansvarslöshet?

Hur hitta ett sätt att vara ansvarsfullt ansvarlös? Att vara ansvarlös på ett ansvarsfullt sätt, kanske? Receptet för ansvarsfull ansvarslöshet. Möjligen?

När jag skriver om ansvar och ansvarslöshet kan det låta motsägelsefullt. Vad jag menar med dessa ord är *känslan* av ansvar och ansvarslöshet. När du läser detta, kommer du att märka att de här två orden kan gå väldigt mycket in i varandra. Ibland blir något som känns ansvarslöst väldigt ansvarsfullt och vice versa. Det kan hända att det finns bättre ord att använda i denna kontext än ansvar och ansvarslöshet, men för mig är dessa ord allra tydligast när det kommer till den känslan inom mig som jag vill beskriva.

ANSVARSLÖSHET SOM METOD I EN KONSTNÄRLIG PROCESS

Så här började allt. Jag var 6 år gammal och fick följa med min storasyster till amatörteatergruppens (Palosaaren Pulleat)² repetitioner. Det gick inte länge förrän jag fick min allra första roll, en liten skogsmus. Det var lek. Allt var lek. När de små mössen skulle sitta stilla då isdrottningen gjorde entré, tävlade vi om vem som kunde hålla sig blixstillast längst. När isdrottningen förtrollade hela skogen till ett vinterlandskap tävlade vi om vem som orkade huttra längst. Inläringen av de få replikerna man hade var som att lära sig en ny sång eller en ramsa.

Jag såg nyligen en nyårsrevy från Karleby med ett tjugotal amatörskådespelare på scenen. Den tre timmar långa föreställningen innehöll felsteg, panikimprovisationer, rytmiskt misslyckade ”punch-lines” och otroligt mycket ansvarslös glädje och energi. Jag gick ut från teatern med ett stort leende på läpparna samtidigt som jag kunde identifiera en känsla av sorg i min kropp.

Den här revyn fick mig att fundera över vad det är som dessa människor har som jag på något sätt har tappat. All teknisk skolning och den höga status man ger skådespelaryrket har av någon orsak byggt upp ett enormt ansvarstagande i mig. Friheten, ansvarslösheten och lekfullheten hade jag nästan glömt. Glädjen att inte ha ansvar för något hade försvunnit från mitt skapande. Men den kom tillbaka i små, små portioner. Först, i slutet av våren 2017, då vi³ fick Markus Öhrn och Jakob Öhrman som gästlärare för en vecka. Sedan i Italien på Santarcangelo-festivalen i juli 2017, där vi arbetade med koreografen och konstnären Mara Oscar Cassiani. I mitt egna konstnärliga lärdomsprov var ansvarslösheten en startpunkt och i Elina Pirinens kurs under hösten 2017 hade min konstnärliga ansvarslöshet slutligen nått sin höjd. Den lyckan! I detta kapitel följer en redogörelse för mina upplevelser från dessa sammanhang.

---

² Amatörteatergrupp i Vasa, verksam under 90-talet. Grundare, Leena Laitila

³ Magisterstuderande på utbildningsprogrammet i skådespelarkonst (på svenska)

Anarkistisk ansvarslöshet

Våren 2017 hade vi, magisterstuderanden på utbildningsprogrammet i skådespelarkonst (på svenska), en workshop med videokonstnären och regissören Markus Öhrn och skådespelaren Jakob Öhrman. Vi arbetade med Oidipus trilogins Antigone på ett väldigt löst sätt. Det vill säga vi läste ett synopsis av verket och valde sedan ut några av de blodigaste bitarna i texten och fokuserade sedan på att framställa dem sceniskt. Redan det kändes revolutionerande ansvarslöst. Andra element som vi använde oss av var en ”noise-box”⁴, en teremin⁵ samt självgjorda (av oss) masker. Och litervis med teaterblod.

Allt detta resulterade i en 45 minuters show, ”All that may bleed”. Publikens reaktioner varierade väldigt mycket. Vissa upplevde oljud och obehag medan andra blev fascinerade. Inifrån showen upplevde jag för det mesta anarki och ansvarslöshet och det var en frihetskänsla jag aldrig tidigare upplevt på scenen.

Det som saknades från denna produktion, det som för mig alltid varit närvarande, var åskådarens blick. Vårt agerande skedde främst bakom två stora skärmar, och det som åskådarna såg var en handfilmad ”live-feed” som projicerades på bägge sidor av den stora teatersalen på Teaterhögskolan. Det kan hända att ansvarslöshetskänslan jag upplevde hade att göra med att jag inte behövde möta åskådarnas blickar. Men detta är motstridigt för samtidigt vet jag att jag kan njuta av just det.

Elina Pirinen sa, ”*Don't take responsibility of what we (the observers) receive or understand*”⁶. Under ”All that may bleed” skapades ett sceniskt utrymme där jag, för första gången i min teaterkarriär, slapp ta något som helst ansvar för åskådarnas upplevelse.

---

⁴ En elektronisk ljud-apparat skapad av Derek Holzer

⁵ Ett tidigt elektroniskt musikinstrument som uppfanns 1919 av Léon Theremin i anslutning kring forskning kring detektorer

⁶Pirinen, Elina 3.30.2017 Kursen Phantasmatic inner drama. 3 veckors kurs med magister studerande från Utbildningsprogrammet I skådespelarkonst

I diskussionen med Elina Pirinen⁷ tog hon upp respekt som ett grundansvar. Pirinen hävdar att om man har respekt för varandra i arbetsgruppen möjliggör det en ansvarslöshet i det sceniska arbetet. Pirinen tar även upp ”de obetydliga stunderna”, så som kaffepauser och lunchraster, och hur viktigt det är med trevlig stämning. Jag tror att om atmosfären i en arbetsgrupp är god och respektfull är det mycket lättare att distansera sitt ego från arbetet på scenen. Endast då kan man uppnå vild, underbar ansvarslöshet tillsammans

Foto: Erica Backman

som grupp. Just det upplever jag att vi uppnådde i ”All that may bleed”.

---

⁷ Se bilaga 2

Vad som helst kan bli konst

När jag skulle påbörja arbetet med min soloföreställning "It's my party and I'll cry if I want to" skrev jag så här:

*"LÄRDOMSPROV DEL 1 LÄRDOMSPROV DEL 1 LÄRDOMSPROV DEL 1
Jag fick i uppgift att göra en föreställning, en vision, en hypotes, ett
murmelmkrufs!!! och så tänkte jag: "Vad är aktuellt?", "Vad är det politiska
klimatet i världen?", "Nu har jag tillfället att vara samhällskritisk", "Vad är
queer-teori?", "Hur gör man en feministisk föreställning?",
"kroppspositivitet-mycket viktigt" "Dekolonisera scenen... måste ta ett
samtal med Sonya Lindfors!" "Borde jag passa på att göra en immersiv och
deltagande performans? Jag gick ju faktiskt en kurs i det förra vintern."
"Rasism, sexism, rasismsexism, sexismrasism..."*

Sen tänkte jag FÖDELSEDAG!

*Med en växande högerextremism och en Trump på tronen blir man ju lite
mörkrädd, så att ja, FÖDELSEDAG kändes mycket bättre!"⁸*

Uppenbarligen kände jag ett stort ansvar att göra en föreställning som var viktig och samhällsaktuell. Men sedan blev det för mycket för mig att hantera. För många problem. Alla dessa problem växte upp som ett berg framför mig och jag valde att bestiga det berget med ansvarslöshet som livlina.

"Utgångspunkten för föreställningen "It's my party and I'll cry if I want to" var ett arbetssätt som jag ville pröva. Jag utgick från meningarna; "det är lätt att skapa en föreställning" och "vad som helst kan vara material till en föreställning"⁹. Ordet ansvarslöshet kom väldigt tidigt med i bilden. Med det sagt, hade jag alltså ingen aning i början av processen att det hela skulle komma att bli en enda stor ålderskris.

---

⁸ Egen anteckning från våren 2017, planering av eget arbete 4

⁹ Utgångspunktfraserna för Eget Arbete 1 för kandidatstuderandena på utbildningsprogrammet i skådespelarkonst (på svenska), Teaterhögskolan, våren 2017

I begynnelsen av processen var arbetsnamnet för föreställningen "Födelsedagen". Detta kom från någon slags protest mot mig själv. Mot vad jag upplever att min uppgift som rasifierad, kvinnlig, överviktig skådespelare är. Jag tillhör så många olika minoriteter och nu hade jag en plattform för att säga högt "UPP TILL KAMP". Istället sade jag, "det här är för mycket för mig att hantera just nu, födelsedagar är trevliga".

Sedan började jag gräva fram saker ur mig själv, som jag i ett rätt så sent skede insåg vara tankar kring min ålder och vad som förväntas av mig som 32-årig kvinna i detta samhälle. Och hur få av de förväntningar jag lyckas möta. Utan att jag hade lagt märke till det, var jag inne i en ganska långvarig ålderskris.

Med mitt Eget Arbete 4 ville jag testa på några helt nya saker för mig.

1. Immersiv miljö (Festen)

Jag ville skapa ett rum som kändes som en födelsedagsfest för en 32-åring kvinna. Jag ville även skapa en stämning i rummet som skulle vara festlig, överraskande och bekväm.

2. Utforska "Tuuli"-rollen

Med detta menar jag att jag ville för första gången i mitt liv göra en föreställning där jag är jag. Jag ville utforska hur mycket mig själv jag kunde vara framför en publik och i relation till en annan person "på scenen". Hur stor måste upphöjningen i mig vara för att det skall nå en publik och hur pass privat kan jag vara. Dessa var ständiga frågor under processen.

3. Sång

Viktigt att poängtera; jag ville inte skapa en musikal. Det jag ville utforska var på vilket sätt jag kan framföra en sång på ett meningsfullt och möjligen berörande sätt. Sångvalen gjordes med hjälp av intuition och blev därför väldigt viktiga för mig.

4. Privat video-material som en berättande komponent

Med film-materialet ville jag jobba som "lösryckt dramaturgi". Med detta menar jag att jag gjorde ett val att aldrig kommentera film-klippen, att de skulle få vara på något annat plan. Lite som tankar eller reflektioner i luften.

För mig handlar föreställningen "It's my party and I'll cry if I want to" om hur jag hanterar samhällets, mina vänners och min familjs förväntningar och krav på mig. En slags trotsålder som jag går igenom och slutligen begraver. Joels roll i det hela blev klarheten, skarpheten och det sansade. Ett stöd. Hahah."¹⁰

Känns väldigt lustigt nu i efterhand att jag säger att föreställningen handlar om hur jag hanterar kraven på mig och att jag slutligen begraver min trotsålder. Hela den här essän handlar om mitt behov av att vara ansvarslös, så uppenbarligen har min trotsålder inte blivit begraven. Men det goda är att ur detta trots föddes en fin arbetskultur.

Jag och min kollega Joel Forsbacka gjorde ett beslut att arbeta korta dagar, max. 4 timmar. En annan regel var att om något känns motigt eller otrevligt, så kastar vi genast bort det. Vi ville skapa en arbetsmiljö där båda kunde slänga sina galna idéer på bordet, och vi ville stöda varandras idéer. Videoinspelningarna var en stor del av processen. Under dem kom de bästa och galnaste idéerna fram. Det lustbetonade arbetssättet kändes väldigt ansvarslöst. Vi gjorde många genomdrag på "halvmotor", dvs. att vi inte gjorde dem fullt ut. Ibland till och med skämtade vi oss igenom föreställningen. Generalrepetitionen skippade vi helt pga. att den inte kändes behövlig. Vi tyckte att vi var redo att möta publiken och till generalrepetitionen var ingen på väg. Det kändes väldigt ansvarslöst. Jag

---

¹⁰ Delar från intentionsbeskrivningen jag skrev hösten 2017 för mina granskare av det konstnärliga lärdomsprovet.

anser inte att lust och ansvarslöshet är samma sak, men jag anser definitivt att mycket lust kan leda till ansvarslöshet eller i alla fall en känsla av ansvarslöshet.

Nu när jag riktigt tänker efter, så var det väl inte så konstigt att ålderskrisen tog en betydande roll i föreställningen med tanke på min allra första inspirationskälla: Sommaren 2017 var en stor del av min kurs i Santarcangelo, Italien, för att delta i en scenkonstfestival. Sista natten gick jag omkring på den lilla stadens gator, berusad, och filmade mig själv samtidigt som jag sjöng "Forever Young" av Alphaville. Nästa morgon, på tåget till Bologna, skrollade jag i telefonen och hittade inspelningen. Jag visste direkt att videon skall vara med i min föreställning. Den var ansvarslösheten personifierad.

Ansvarslöshet som medicin för själen

"Roa dig själv!" Det är en uppmaning som jag har tagit till mig och som jag försöker påminna mig om i mitt arbete på scenen. För mig är det ändå inte samma sak som att vara "fri" på scenen eller att låta bli att vara självkritisk. Att roa sig själv handlar för mig om konstnärlig ansvarslöshet. Uppmaningen, "roa dig själv" var något som ingen, innan Elina Pirinen, hade uppmanat mig att göra. I min kandidatutbildning¹¹ blev jag tillsagd många gånger att inte gotta mig i de egna fantasierna och att inte gräva ner mig i jaget. Allt skulle riktas utåt. På ett sätt var publiken alltid i fokus.

Under den tre veckor långa kursen, "The Phantasmatic inner drama" med Elina Pirinen fick jag verkligen gräva ner mig i jaget. Det blev en väldigt helande upplevelse. Jag fick lov att gräva ner mig i jaget. Och jag fick lov att tänka: Vad som än faller mig in att göra kan vara ett spännande uttryck på scenen.

I vår diskussion säger Elina Pirinen, *"Som feminist tar jag ofta fasta på den där frågan, är ens egna "amusement" intressant? Jag tänker att det handlar om den egna tron i skapandet av konst. Om vi talar om aktören (the performer, esiintyjä), handlar det om att vara i kontext med sig själv eller*

---

¹¹ Yrkeshögskolan Novia, Scenkonst, Fysisk teater, 2007-2011

att på något sätt kalla en till sig själv. Det är redan i sig en revolutionerande politik på sitt sätt som kan skapa ganska rikt material... konstnären eller aktören kan i bästa fall lära åskådaren att dekonstruera åskådandets norm där man antar att jag ser något som jag behöver se eller vill se, litet av en shopping-kultur.”¹²

Jag inser efter diskussionen med Elina Pirinen att jag har burit väldigt stort ansvar för att upprätthålla åskådarens shopping-kultur. Det är ett ansvar som jag inte längre vill ha. Avsägandet av det ansvaret får mig att känna mig ansvarslös. Jag måste påminna mig själv om att det är bra för mig att känna mig ansvarslös i denna kontext, eftersom det lustbetonade arbetet för mig till ett helt nytt spektrum av material att arbeta med på scenen.

Under kursen med Elina Pirinen blev jag förvånad över det rörelsematerial som kom ur mig. Det var vågat, vilt och fartfyllt och kändes väldigt starkt. Jag upplever att jag ofta tidigare hamnat i något långsamt, kontrollerat och precist. Samma sak såg jag i mina kurskamrater. Jag såg rörelsekvaliteter i dem som jag aldrig tidigare sett och det kändes som om allt kom från en väldigt ärlig och rå plats. Det att jag blev berörd av att se dem roa sig själv och följa sin lust var en bekräftelse för mig, att det här sättet att arbeta kan vara otroligt fruktbart i ett konstnärligt sammanhang: Ett ansvarslöst arbetssätt som är lustbetonat.

Hur skapar man då ett utrymme för detta arbetssätt? Både Eina Pirinen¹³ och Sonya Lindfors¹⁴ talar om att skapa ett utrymme där det finns trygghet och respekt. Och att de som arbetsledare tar ett visst ansvar för att möjliggöra ett ansvarslöst arbetssätt för aktörerna¹⁵. Ur skådespelarperspektiv känner jag samma sak. Vare sig man arbetar hierarkiskt eller inte, så måste det finnas respekt, och med respekt följer en stor trygghet. Är det så att man saknar en arbetsledare måste ansvaret delas upp på något sätt i arbetsgruppen, för det finns alltid ett ansvar som måste tas. Det kan handla om att hålla tiden eller ett ansvar för helhetsdramaturgin. Jag är bekant med båda arbetssätten dvs.

---

¹² Fri svensk översättning, se bilaga 2

¹³ Se bilaga 2

¹⁴ Se bilaga 1

¹⁵ Performer, esiintyjä

hierarkiskt och icke-hierarkiskt. I och med mitt enorma behov av att arbeta ansvarslost, så föredrar jag för tillfället att ha en tydlig arbetsledare.

Uppnå höjder

38 graders värme. Rave på kullerstenar. Gatoradevodka. Inbyggda högtalarsystem i sportbilar. Bas som känns i hela kroppen. Låter det ansvarsfullt?

Ur mitt perspektiv var koreografen Mara Oscar Cassiani, totalt ansvarslös då hon jobbade med oss under Santarcangelo- festivalen sommaren 2017. Vi var nio stycken skådespelarstuderande som deltog i hennes projekt. Vi var där i utbildningssyfte, och hon kände inte någon av oss från förr. Det fanns så otroligt många riskfaktorer i detta projekt att jag är förvånad över att inga missöden skedde. Arbetsledarens ansvarslöshet är en sak som verkligen kunde kritiseras, men i detta fall vill jag fokusera på ansvarslösheten som arbetsledaren inspirerade i mig, samt vad den ledde till.

Med tanke på vad jag påstår i kapitlet innan, att det alltid finns ett ansvar som någon måste ta, kommer detta att låta som om jag motsäger mig själv. Men jag vill påstå att det här var väldigt speciella omständigheter och att risken för en katastrof var väldigt hög. Dessa speciella omständigheter gjorde att jag avsåg mig ansvaret jag vanligen brukar ta. I vanliga fall hade jag känt att jag måste ta ansvarsfulla beslut för mig, och även för de andra aktörerna i gruppen. Jag har varit i sådana arbetssituationer där jag upplevt att vi stannat upp för länge i diskussioner. Då har jag känt mig manad att påpeka det för att få igång någon slags handling. Under arbetsprocessen i Italien kunde vi t.ex. hänga på föreställningsplatsen i timtal utan att göra något vettigt alls. Av någon orsak hade jag inte något problem med det. Sol, mat, Italien. Jag hade det bra.

Tanken på att dricka vodka blandat med sportdryck och samtidigt hoppa på kullerstenar i några timmar i nästintill tropisk värme kändes farlig. Jag kommer ihåg att jag tänkte att ifall jag hade vetat vad det var vi skulle göra på den här festivalen hade jag kanske inte kommit. Jag kan nu i efterhand säga att jag är väldigt glad över att ingen berättade för mig vad showen jag skulle vara delaktig i gick ut på, för då hade jag kanske inte fått uppleva styrkan som

finns i mig. Under hela den veckan tänkte jag: Kom ihåg den här känslan Tuuli, för du kommer aldrig mer att känna dig så här cool och stark. Under våra rave-sessioner kom väggen emot ungefär tre gånger i timmen. Det kändes som att jag inte klarar mer, att jag kanske dör. Men jag dog aldrig, min kropp fortsatte att hoppa och det kändes som om det var något magiskt med det hela. Jag var en övermänniska hela den veckan. Det kändes som om jag var övernaturlig.

Som jag ser det hade jag två val: Antingen kunde jag ha protesterat, låtit bli att dricka Gatorade-vodkan, dansat endast på de platta ställena och skaffat öronproppar. Eller så kunde jag slänga mig ut i dessa farliga vatten. Jag upplever att jag gjorde det senare. Jag slängde mig ut i de farliga vattnen. Jag kan inte påstå att jag hade gjort en mindre trovärdig arbetsinsats om jag inte hade gett mig hän, men jag hävdar att min

Foto: Okänd

personliga upplevelse av att vara stark och övermänsklig inte hade uppstått, i alla fall inte i samma utsträckning. Dessutom är jag rätt säker på att hela det här projektet i så fall hade känts som en mycket tyngre process.

Vi kom in i ett existerande koncept, ”Spirit”, som jag personligen aldrig helt förstod. En slogan för showen var ”Support your local girl-gang”, vilket i mina öron låter möjligen feministiskt, men jag förblir osäker. Vi blev målade med svart oljefärg i ansiktet, första kvällen bara några streck, sista kvällen nästan

hela ansiktet. Mitt i allt dansade hälften av oss med ”blackface”¹⁶. Allt detta födde otaliga frågor i mig som förblev obesvarade, dels på grund av språksvårigheter och dels på grund av min ovilja att ta ansvar. Nu i efterhand är jag förvånad över hur jag agerade. Hur kunde jag inte ifrågasätta detta? Jag vet att jag hade en känsla av att det är bra människor vi jobbar med och att de omöjligen kan försätta mig i en situation som går helt emot mina värderingar. Men visst kunde jag ha frågat. Jag levde totalt i en ”When in Italy”-semester-mentalitet och jag trivdes. Inget fick spräcka min ansvarslöshetsbubbla.

Jag tror att jag aldrig tidigare roat mig själv så mycket som i denna process. Hela veckan var en enda lång fest, men jag har svårt att tänka mig att den här sortens arbete kunde vara längre än i en vecka. Allt med måtta.

I diskussionen men Elina Pirinen¹⁷ tar hon upp en känsla av baksmälla i samband med att hon möjligen varit för vild eller stygg i arbetet på scenen. Samma känsla berättar hon att hon kan få om hon följer reglerna för samvetsgrant. Detta känner jag mycket starkt igen. Efter min vecka i Santarcangelo hade jag länge en känsla av baksmälla, eller vad man på finska kallar ”morkkis”¹⁸. Jag kände att jag kanske hade burit mig åt alltför ansvarslöst. Samtidigt är jag otroligt lycklig över upplevelsen och skulle aldrig byta bort den.

---

¹⁶ Blackface är en typ av teatersminkning som anses skapa ett stereotypiskt porträtt av svarta

¹⁷ Se bilaga 2

¹⁸ Finskspråkigt uttryck som betyder moralisk baksmälla

DET PRIVATA ANSVARET

"I Woke Up

and it was political.

I made coffee and the coffee was political.

I took a shower and the water was.

*I walked down the street in short shorts and a Bob Mizer tank top
and they were political, the walking and the shorts and the beefcake*

silkscreen of the man posing in a G-string. I forgot my sunglasses

and later, on the train, that was political,

when I studied every handsome man in the car.

Who I thought was handsome was political.

I went to work at the university and everything was

very obviously political, the department and the institution.

All the cigarettes I smoked between classes were political,

where I threw them when I was through.

I was blond and it was political.

So was the difference between "blond" and "blonde."

I had long hair and it was political. I shaved my head and it was.

*That I didn't know how to grieve when another person was killed in America
was political, and it was political when America killed another person,*

who they were and what color and gender and who I am in relation.

I couldn't think about it for too long without feeling a helplessness

like childhood. I was a child and it was political, being a boy

who was bad at it. I couldn't catch and so the ball became political.

My mother read to me almost every night

and the conditions that enabled her to do so were political.

*That my father's money was new was political, that it was proving
something.*

Someone called me faggot and it was political.

I called myself a faggot and it was political.

*How difficult my life felt relative to how difficult it was
was political. I thought I could become a writer*

and it was political that I could imagine it.

I thought I was not a political poet and still

my imagination was political.

It had been, this whole time I was asleep.”¹⁹

Hjälplöshet. Det kan jag känna igen. Det är så lite jag kan påverka. Jag är jag. Jag på scenen är ett ställningstagande. Det att jag blir vald till en roll är, vare sig man vill det eller inte, politiskt. Jag är fullt medveten om detta. Men är det mitt ansvar att medvetandegöra det för andra?

“However, during the past years the world, and with it the field of art, has changed a great deal. Words like blackness, otherness, intersectional feminism and decolonial practices have entered our everyday language. Art festivals around Europe are presenting works (my own included) where brown and black artists explicitly address their otherness, blackness and pain. These works are emancipatory and revolutionary, but at the same time otherness or blackness has become a trendy theme in the arts markets. It sells tickets, attracts media attention. It creates political debate and ‘bold initiatives’.”²⁰

Just nu har jag ingen kraft att ta frågan om representation på ett uttalat sätt med mig på scenen. Frågan om representation kommer med mig oberoende av om jag vill det eller inte, men tematiskt har jag en ovilja att ta itu med den. Det har definitivt att göra med mitt behov av att vara ansvarslös.

Min inkörsport in till den professionella teatern kom via mitt yttre. Min hy, min etnicitet. Jag var 17 år gammal och det var audition för West Side Story på Wasa Teater. Att vara myndig var ett krav för att få anställning. När jag och min vän Sandra (finländsk nationalitet, men med väldigt mörka drag) kom till auditionen fick vi höra att vi som 17-åringar var för unga. Vi berättade att vi skulle fylla 18 inom några månader, att vi skulle vara myndiga när repetitionerna började. Vi fick ett ”NEJ!” som svar. I samma stund var det en person, anställd av teatern, som sade, "vänta en sekund", och sprang in i teatersalen. Två minuter senare kom en man ut ur salen, tittade på oss en kort stund och gick in igen. Inte länge efter det kom den anställda tillbaka och

¹⁹ Dikt av Fitzpatrick, Jameson, <https://www.poetryfoundation.org/poetrymagazine/poems/91685/i-woke-up>, 1.2.2018

²⁰ Lindfors, S., Kosoko, J. O., Jagne-Soreau, M., Vo, A., Johnson-Small, J. 2018, 7: Blackness and the postmodern- preview version

meddelade att jag och Sandra mycket gärna fick delta i auditionen. Hans ord var, om jag kommer ihåg rätt; "Regissören sa att sådana som ni inte växer på träd". Både jag och Sandra fick anställning. Min karriär på en professionell teaterscen började.

Jag har alltid sett mitt yttre som min styrka och min svaghet. Men på grund av mitt bekymmerslösa lynne har jag valt att betona styrkan. Till mitt yttre är jag: kvinna, rasifierad och överviktig.

Jag är en representation. Jag representerar flera olika minoriteter som jag borde "kämpa" för. Jag känner att det är ett ansvar jag bär på. Mitt ansvar för feminismen, mitt ansvar för antirasismen, mitt ansvar för kroppspositiviteten. Samtidigt känns det som ett tvång. Detta provoceras jag av och kanske lite i protest vill jag avsäga mig ansvaret, dvs. kasta mig in i total ansvarslöshet. Jag har hela tiden tänkt att det är jag själv som krävt att jag skall ta ansvar över saker och ting. Jag har gått med på att samhället har format mig till den ansvarstagande personen jag är, men ändå känt att det är jag som får se mig i spegeln när det kommer till kravet på att ta ansvar.

Sonya Lindfors²¹ påpekade att min ansvarslöshet är politisk på ett helt annat sätt än någon annans, t.ex. en vit CIS hetero mans, och att jag i min position i maktstrukturen har en viss rätt att kasta mig in i ansvarslöshet. Dessutom projiceras en hel del av andras antaganden på mig på ett helt annat sätt än på en vit CIS hetero man. Dessa antaganden vill jag gärna dekonstruera med min ansvarslöshet.

*"Whiteness is neutral, and invisible, but at the same time desirable. Any other art apart from ' White art ' , not originating from western European white canon, is primarily perceived as cultural, symbolic, archaic and infantile, exotic and energetic, primitive but at the same time without history."*²²

---

²¹ Se bilaga 1

²² Lindfors, S., Kosoko, J. O., Jagne-Soreau, M., Vo, A., Johnson-Small, J. 2018, 6-7: Blackness and the postmodern- preview version

Jag kan aldrig vara neutral på scenen på samma sätt som en vit CIS hetero man. När jag ställer mig på scenen i en finlandssvensk kontext finns det alltid en komponent av exotism och med den följer olika reaktioner som varierar från positiv överraskning till irritation. Aldrig något helt neutralt.

Att fylla en kvot

Varje gång jag kommit in på en utbildning inom scenkonsten, (Värsta Nylands Folkhögskola, danslinjen, Yrkeshögskolan Novia, fysisk teater, Teaterhögskolan, Utbildningsprogrammet i skådespelarkonst) har jag haft en liten känsla av att jag möjligen fyller en kvot. Det kan vara hjärnspöken, men det är en äkta känsla som jag bär på. Samma känsla har jag när jag blir erbjuden en roll. Jag kan aldrig vara helt säker på om jag verkligen är den bästa möjliga för rollen eller om min hudfärg har något med anställningen att göra. Detta har jag valt att förhålla mig till på ett ansvarslöst sätt. Jag kan omöjligen påverka andra människors val och skulle jag fråga på vilka meriter jag tagit mig från utbildning till utbildning eller från roll till roll skulle jag antagligen aldrig få svaret att orsaken är att jag fyller en kvot.

Den här känslan är något jag måste leva med. Min självbevaringsdrift har fått mig att inte ta ansvar för andra människors val och agendor. Min taktik är således ansvarslöshet. Blir jag erbjuden en roll vill jag inte gå omkring och ha dåligt samvete för det bara för att det kanske är så att jag fått den av någon annan orsak än den att jag är den mest passande.

Jag har funderat en hel del över ”färgblindhet”. Med det menar jag människor som påstår att de inte ser någon skillnad på olika etniciteter och därmed blint förnekar maktstrukturer som har med ursprung att göra. Denna färgblindhet provocerar mig enormt och ibland kan jag känna av den på teaterfältet i Svenskfinland. Färgblindhet är något jag inte tolererar i privatlivet, men i ett konstnärligt arbetssammanhang kan jag ändå känna ett behov av det.

Att få arbeta utan att problematisera min hudfärg är något som jag njuter av, men en medvetenhet om den måste finnas. Det är svårt ibland, när man hamnar i situationer där man känner att man blir kränkt på grund av ens hudfärg, och att det är omedvetet från den som kränker en. Oftast brukar det resultera i att jag på ett väldigt pedagogiskt och ödmjukt sätt försöker förklara

varför jag upplevde en kommentar eller en handling som kränkande, eftersom jag inte vill skapa alltför dåligt samvete hos den andra. I dessa situationer känner jag ett enormt ansvar. I dessa situationer känns det helt omöjligt för mig att vara ansvarslös.

Jag har aldrig arbetat i en grupp där rasifierade skulle ha varit i majoritet. Sonya Lindfors säger, *”Som jag sa, att jag själv skapar ett utrymme för mig själv där jag kan förändras och andas. T.ex. det som det konkret orsakade, att jag fick möjligheten att arbeta med fem andra bruna finländare, var väldigt, kanske inte ansvarslöst, men det gav mig utrymme. Nu behöver jag inte behandla det där, nu kan vi tillsammans drömma om någonting annat.”*²³ Jag har arbetat i otaliga grupper där jag varit den enda bruna skådespelaren. Fler än man skulle kunna tro har inte problematiserat min hudfärg, men jag har ändå en önskan om att någon gång slippa vara i minoritet.

Så som maktstrukturen ser ut idag, är jag ganska långt ner på stegen. Det är svårt att veta hur eller var man skall positionera sig när man inte har makt. Jag tror att jag ofta försöker att inte låtsas om det, och jag intalar mig själv att jag har mer makt än vad jag egentligen har. Samtidigt som jag ibland kan känna att jag blir orättvist behandlad eller till med kränkt i arbetssituationer, vill jag inte förstöra stämningen. Ett potentiellt vrål från mig blir ofta bara en vänlig kommentar eller otroligt pedagogisk konstruktiv kritik. Det är ett ansvarstagande som jag aktivt försöker göra mig fri ifrån. På den punkten måste jag bli mer ansvarslös. Ibland krävs ett vrål. I slutändan skulle kanske detta vrål bli det ultimata ansvarstagandet.

Pionjerspositionen

Under skrivprocessen av den här uppsatsen utgavs en artikel på svenska YLE med titeln *”Är finlandssvensk teater beredd att diskutera frågor om vithet och icke-vithet på scenen?”*²⁴. Av förståelig nyfikenhet börjar jag läsa artikeln och till min förvåning ser jag en bild av mig själv samt mitt namn, svart på vitt. I artikeln berättas hur det från det svenskspråkiga

---

²³ Fri svensk översättning, se bilaga 1

²⁴ Se bilaga 4

utbildningsprogrammet i skådespelarkonst på Teaterhögskolan inte har utexaminerats en icke-vit person på 17 år och att jag kommer att bli den andra. I slutet av artikeln läser jag en rättelse där det kommer fram att detta inte stämmer, utan att det visst utexaminerades en icke-vit person år 2016. Hur som helst kommer jag att bli endast den tredje. Det är någonting jag känner att jag måste förhålla mig till på något sätt. Samtidigt växer det en motvilja i mig på grund av att det nu verkligen är någon annan som sätter ett ansvar på mig. Ett yttre krav på att jag skall ta ansvar eftersom de skriver om mig i en artikel utan min vetskap. På ett sätt känns det som ett hedersomnämmande men på ett annat sätt som om någon hade ”dragit ut mig ur skåpet”²⁵.

Denna artikel blir startpunkt för en diskussion med min professor Anders Carlsson.

T: Det är inte bara jag själv som ställer kraven på mig själv, att jag borde ta ansvar för saker, utan det är även andra.

A: Nä, det bevisar artikeln (”Är finlandssvenska teater beredd att diskutera frågor om vithet och icke vithet på scenen?”)

Det är också ”den store andre”, som är samhället eller den allmänna meningen eller värderingar och åsikter folk kanske inte behöver uttala men som de ändå omfattar. ”Den store andre” är ett psykoanalytiskt begrepp hos Jaques Lacan: En röst som på något sätt kallar på oss och som får oss att agera i en speciell riktning hela tiden. Och för dig, du lever med att på grund av det visuella, så kommer den rösten att kalla på dig att du ska representera mörkhyade i Svenskfinland.

T: Ja, men så är det ju bara.

A: Sen kan du förhålla dig till det på olika sätt.

T: Jag har funderat på, jag pratade också med Sonya om det här, att jag vill slå bakut när det handlar om att ta ställning till saker, eller jag vill bli

---

²⁵ Bli avslöjad, refereras oftast till när någons sexualitet avslöjas av någon annan

ansvarslös på det sättet. Att jag känner press, att jag borde göra såhär och såhär. Det att jag bär på en antirasistisk ideologi och att jag identifierar mig själv som feminist, genomsyrar ändå mitt arbete utan att jag måste understreka det. Det kändes skönt. Och sen det faktumet, att när man ställer mig på scenen säger det väldigt mycket redan. Att det är ett ställningstagande i sig.

A: Ja, men som blir använt för olika intressen.

T: Ja, definitivt.

A: Det kan man inte undvika. Dom kan ju ha goda ärenden, en stadsteater som vill ha en mer blandad ensemble t.ex. Det är ju ett gott syfte. Men det är ju ändå så att då blir din hudfärg utnyttjad för att stadsteatern vill förbättra sin image. Inte bara image, de kanske också verkligen vill förändra. Så hur ska en som individ förhandla i en sådan situation. Där det förmodligen är så att du är jävligt bra och kompetent för jobbet, men att andra också är jävligt bra och där din hudfärg då blir utslagsgivande. För att teatern gör sig medvetna om representation. Hur hanterar du det?²⁶

Nu i efterhand funderar jag hemskt mycket på var mitt ansvar ligger i allt detta. Är det ansvarslöst av mig att acceptera att mitt utseende, eller det jag representerar, kommer att användas av andra för olika syften? Och är det ens möjligt för mig att påverka andras användning av mitt utseende och det jag representerar på något sätt, utan att ställa mig själv utanför kontexten, ”anställningsbar skådespelare”? För jag vill vara i den kontexten.

Sonya Lindfors säger, ”Kanske din strävan till ansvarslöshet är samma strävan som andra har och vi alla har. Att vi vill bort från marginalen och rymmas in i normen som alla andra och vara fria att röra oss och förändras och göra sådan konst som vi själv vill, inte endast reaktiv konst som måste göras.”²⁷ Jag anser att Sonya lyckades verbalisera roten till min ansvarslöshetssträvan på ett väldigt träffande sätt. Och vad betyder sen det för

---

²⁶ Se bilaga 3

²⁷ Fri svensk översättning, se bilaga 1

mig? Jag tror att min självmedvetenhet har blivit för stor för mitt eget bästa. Det reaktiva konstskapandet, konstskapandet som föds ur ett måste eller ur ett försvarsläge, känns motvilligt för mig och jag upplever att om jag skapade konst med den utgångspunkten skulle den aldrig bli tillräckligt slagkraftig eller smart. Mitt huvud, mitt intellekt, säger mig att det reaktiva konstskapandet skulle vara det ansvarsfulla valet för mig. Men jag väljer den ansvarslösa vägen. Jag funderar på om det betyder att jag tar den lätta vägen, för så låter det lite. Men är det fel att ta den lätta vägen i dessa frågor? I många sammanhang blir jag tvungen att ta den svåra vägen på grund av vad jag representerar och vem jag är. Kanske det är helt ok för mig att välja den lättare vägen den här gången, just nu.

Medvetenhet/osäkerhet

"Vi lever i överflödets förlamning. Allt är sant, och ingenting. Allt är tillåtet, alla former är möjliga, alla drömmar kan uppfyllas. Ändå borde det inte vara svårt att skilja de gamla sanningarna från de nya trenderna. Vi vet att man inte får slå små barn, vi vet att fiskarna i havet har tagit slut, vi vet att de rika lever av de fattiga. Vi vet att världen kommer att gå under. Ändå känns det som om maj-68 är en avlägsen dröm, en barnslig saga från den tid då man trodde på sagor. Än mindre framstår Zolas "J'accuse!" som en berättelse om Davids kamp mot Goliat, utan mer som en påminnelse om hur liten och överskådlig världen en gång var."²⁸

Jag tror att den sanna ansvarslösheten, den oansvariga ansvarslösheten, ligger i omedvetenhet. Omedvetenhet om dagens samhälle, omedvetenhet om maktstrukturer och omedvetenhet om ens egen ställning i samhället samt i maktstrukturerna. Jag vet att klimatförändringen är ett faktum, jag vet att sexism är ett faktum och jag vet att jag är rätt privilegierad i detta samhälle, samtidigt som det är väldigt många som är mer privilegierade än jag i Finland. Men det kommer stunder då jag blir osäker på mina kunskaper och mina åsikter.

---

²⁸ Haggren, K., Larsson, E., Nordwall, L. Widing, G. 2008, 17: Deltagarkultur

Hösten 2016 gjorde vi en föreställning på Teaterhögskolan, Houellebecq!²⁹. Föreställningen baserade sig på tre romaner av författaren Michel Houellebecq³⁰ samt på intervjuer med honom. Man skulle kunna säga att föreställningen blev ett sorts personporträtt av författaren. Enligt mig har Houellebecq en dystopisk världsbild, han anser bland annat att den romantiska kärlekens tid är över. Han anser t.ex. att sexturism kan vara ett svar på hur man kan rädda mänskligheten. Så här uppfattar jag honom från att ha läst några av hans böcker. Under största delen av den konstnärliga processen tampades jag med frågan om det verkligen är okej att ge utrymme och tid på scenen åt den här mannens tankar och åsikter. Jag upplevde det hela som groteskt, sexistiskt och rasistiskt. Antagligen var det rätt ansvarslost av mig att inte ifrågasätta, eller att åtminstone kräva att diskussionerna skulle ha varit möjliga för mig att följa. De diskussioner som hölls var på en väldigt hög akademisk nivå. Den här sortens ansvarslöshet, att vara osäker och omedveten, kändes tungt. Visserligen hade jag samma slags känslor under ”Spirit”- processen i Italien, men nu saknades semester-mentaliteten.

Det sägs att man ska stå för sitt arbete, vilket jag också stävar till. I denna produktion kändes det svårt eftersom det var oklart för mig vad det var vi berättade. Och om vi inte sa något alls, var det okej? Den här föreställningen spelade vi på Teaterhögskolan i Helsingfors, på Itself-festivalen i Warszawa, Polen och på Fringe-festivalen i Stockholm, Sverige. Under repetitionerna inför Polen hade vi en mycket bra diskussion. Efter den diskussionen upplevde jag att jag hade möjlighet, i föreställningens epilög, att ge min personliga kommentar om världen vi skapat.

Föreställningen slutade med en tjugo minuter lång rörelsescen. Den började stillsamt och slutade i extatiska armrörelser i en riktning uppåt. Jag upplevde att de galna skakningarna som var en utmattningsprocess med tillhörande grymtningar och vrål, blev min kommentar. Med dessa rörelser tvättade jag av mig Michel Houellebecqs värld och sa: ”Det finns något bättre, du har fel! Jag tycker faktiskt lite synd om dig.”

---

²⁹ Teaterföreställning, samarbete med teaterhögskolan, Institutet, Siriusteatern, av Ilja Lehtinen & Anders Carlsson

³⁰ fransk författare, född 1958

Det känns tråkigt att diskussionen inte togs innan premiären. Men det var otroligt skönt att vi hade den innan alla föreställningar var färdigspelade. Efter diskussionen kunde jag stå för mitt arbete till hundra procent.

Nyttig konst?

Måste konsten ha en nyttighetsfaktor eller en viktighetsfaktor? Och vad är i så fall nyttig/viktig konst? De frågorna är enorma och jag försöker inte ens svara på dem. Men jag skall försöka formulera hur jag tänker kring min konst och om den skall vara nyttig/viktig eller inte.

”For artist Tania Bruguera and the curators of The museum of arte Útil (2013), useful art must

1. *Propose new uses for art within society*
2. *Challenge the field within which it operates (civic, legislative, pedagogical, scientific, economic, ect)*
3. *Be ”timing specific”, responding to current urgencies*
4. *Be implemented and function in real situations*
5. *Replace authors with initiators and spectators with users*
6. *Have practical, beneficial outcomes for its users*
7. *Pursue sustainability whilst adapting to changing conditions*
8. *Re-establish aesthetics as a system of transformation*

(Tania Bruguera 2013)”³¹

Det jag gjort under min tid på teaterfältet eller i skolan kan omöjligen ha uppnått alla dessa kriterier. Jag undrar om jag någonsin ens sett ett verk, en föreställning eller en performans som nått alla dessa kriterier. Jag tror faktiskt inte det. I min ansvarslöshet uppfattar jag dessa punkter av kriterier som regler, regler jag vill bryta. De provocerar mig. Samtidigt skapar de en ”snark-effekt” i mig. Jag blir lite uttråkad av dem.

---

³¹ Bonham-Carter, Charlotte & Mann, Nicola 2017, 54: Rhetoric, social value of the arts But how does it work?

”Her statement continues almost as a handbook of what counts as Political Art and what does not. She finishes it by claiming that political artists do not want to be interior decorators, and thus, in order to be between art and politics, the artist’s position must be that of dissatisfaction.”³²

Jag vill återkomma till det som Elina Pirinen³³ påpekar, att följandet av den egna lusten, att roa sig själv är en revolutionerande politik i sig. Ett arbete utifrån missnöje låter väldigt våldsamt för mig just nu. Det, att min ansvarslöshet på scenen kan bli politisk, är något jag håller fast vid.

Jag har en gång gjort ett försöka att skapa nyttig och viktig konst. I Teater Povre³⁴ tog vi oss an ”Den nya Gudomliga komedin”³⁵ hösten 2013. Med den texten tog vi oss an ett samhällsligt problem. Utbrändhet. Det kändes väldigt ansvarsfullt av oss, men var det nyttigt för någon?

Om jag nu skulle göra ett konstnärligt arbete om utbrändhet, skulle jag troligtvis tänka på de egna arbetsförhållandena i arbetsgruppen. Och vidare ställa mig frågan: Vad vill vi verkligen åstadkomma? I Teater Povres process lekte vi verkligen med elden. Flera av oss var inte långt ifrån att gå in i väggen. Föreställningen blev hyllad av recensenter och kollegor, men var det värt mödan? Jag vet inte. Det att vi tog på oss ett stort ansvar resulterade i att vi blev väldigt ansvarslösa angående vår egen hälsa. Jag har i flera fall märkt att när något utger sig för att vara ansvarsfullt eller ansvarstagande visar det sig i slutändan vara totalt ansvarslost och vice versa. Det får mig att tänka att alla kamper jag känner att jag borde ta i ansvarets namn är en illusion eller ett ”mind-trick”. För att göra något större, eller något som faktiskt kan ha en påverkan på omvärlden, vill jag kasta mig ut i ansvarslösheten.

”I det här läget kan man börja tala om Kulturens Uppgift. Vi påstår att kulturens uppgift är att göra människan medveten om vilken värld hon lever

---

³² Bonham-Carter, Charlotte, Mann, Nicola 2017, 55: Rhetoric, social value of the arts But how does it work?

³³ Se bilaga 2

³⁴ En Vasa baserad fri teatergrupp som grundades 2008 av Agneta Lindroos och Jan Eriksson

³⁵ Skriven av Erik Holmström

i, visa att världen går att påverka och göra henne modig nog att gripa sig verket an. Det är sannerligen inte mycket begärt. Det är din uppgift att förändra världen, annars kan du bara dra. Gå hem och sov, Vi väcker dig när världskriget börjar. (Det har redan börjat – de senaste årens offer för miljöförstöring, svält, sjukdomar och krig närmar sig andra världskrigets.)

Men visst, kulturen har också till uppgift att skänka tröst, eskapism, underhållning och annat som inte direkt förändrar tillvaron, utan kanske – kanske kanske kanske – gör det lättare att uthärda den. Den sortens kultur behövs också, men inte enbart.”³⁶

Jag kan till en viss grad hålla med om vad författarna av ”Deltagarkultur” uttalar om Kulturens Uppgift. Det ska finnas konst som försöker förändra världen och det ska finnas konst som gör det lättare att uthärda världen vi lever i. Men jag avsäger mig ansvaret att göra nyttig konst, min konst har inte som uppgift att förändra världen. Råkar den sedan göra det, är det mer än okej. Här följer en dikt ur min föreställning ”It’s my party and I’ll cry if I want to”.

*”Tarmvänlig mat.
Kräver tid och engagemang. Och pengar.
Morötter, kålrötter och ankfötter.*

*Tarmvänlig mat.
Borde prioriteras.*

Men mina tarmar klarar allt. Kubansk rå hönssoppa. Glass i stora lass. Tre dubbelost-hamburgare på en lördagskväll.

Tarmvänlig mat. Så himla osexigt. Är det ens gott?”³⁷

---

³⁶ Haggren, K., Larsson, E., Nordwall, L. Widing, G. 2008, 27: Deltagarkultur

³⁷ En dikt ur föreställningen ”It’s my party and I’ll cry if I want to”, skriven av Tuuli Heinonen

Denna dikt skrev jag med ärlighet, glimten i ögat och med en enorm ansvarslöshetskänsla. Jag hade aldrig kunnat förutspå att den skulle bli viktig för någon i publiken, att den kunde betyda något för någon, något mer än ett skratt. Men det gjorde den och det gör mig glad. Min konstnärliga ansvarslöshet kan ha en viktighetsfaktor.

AVSLUTNING

Receptet för ansvarsfull ansvarslöshet är ännu ofullständigt. Men en del av ingredienserna har identifierat sig för mig.

Mitt ansvar som skådespelare är att förvalta de kunskaper jag fått under min utbildning. Mitt ansvar är att vara professionell i arbetsammanhang. Med professionalitet menar jag att komma i tid, att lyssna på andra, att vara en trygg medskådespelare, att komma förberedd till repetitioner och att försöka sprida positiv energi istället för negativ. Mitt ansvar är att respektera mina kollegor, deras tankar och deras kroppar.

Mitt ansvar är även att roa mig själv. Jag måste ta ansvar över att tillåta mig själv en känsla av ansvarslöshet. Min ansvarslöshet är viktig och nyttig. Ansvarslösheten kan i konstnärliga sammanhang förvandlas till ansvarstagande. Det är något som jag kommit fram till under den här skrivprocessen. Det finns positiva och negativa ansvarslösheter och jag vill syssla med de positiva. Medvetenhet är A och O. Jag måste ta ansvar för att hålla mig själv medveten om min omvärld, först sen kan jag vara ansvarslös i mitt arbete på scenen.

Någon måste ta ansvaret i ett sceniskt arbete, i nuläget får det gärna vara någon annan än jag. Just nu har jag ett behov av att känna mig ansvarslös. Mitt behov av ansvarslöshet har fötts ur ett trots, men jag tror att min ansvarslöshet kan föda något fint och viktigt.

När jag nu utexamineras från Teaterhögskolan kommer jag att ta med mig både mitt ansvar och min ansvarslöshet. Jag känner mig förväntansfull för vad som komma skall.

Ansvarslöst nog, kommer jag att överlåta avslutningen av denna essä till en vit CIS hetero man. Jag kunde inte ha sagt det bättre själv.

"I didn't know who I was anymore, when the movie was over. I didn't know what my politics were. I couldn't remember what I was about. Suddenly I was so unhappy and I realized that I was back in my problems. I was back in my heartbreak.

And suddenly I thought to myself, "You felt so good when you were being Andy". Because you were free from yourself. You were on a vacation from Jim Carrey. So you step through the door, not knowing what's on the other side, and what's on the other side is EVERYTHING. You know, EVERYTHING.

There's a feeling of relief, from this vehicle that's travelling through space trying to like grasp on to stuff, like fucking countries and religions and...

And I find it all so abstract. Why am I an American? Why am I Canadian? What is that? What does that mean? Somebody put a line down and said this is that. You know. You know, we're so much more. And we like are born into a family and so we're told what our family name is. And then your parents choose a name, and say, you're name will be Joel. It means the awesomeness of Jahve. You know. And you have to live up to that dude and we're counting on you not to make us look bad. And you're going to go to Harvard and you're going to be a doctor and you're going to be...

And by the way, you're a catholic or you're a Jew... Or you know, you're whatever you are. It's like everything is so... Are these abstract structures that you're given, and it's supposed to hold you together somehow. You know. And I've given them up. I don't need to be held together. I'm fine just floating through space, like Andy.

You know, just flying 6000 miles an hour around the sun. You know.

Balancing on tectonic plates that are floating on lava. You know, ready for

the end times to occur and whatever the hell is going to happen. I'm just great. That's all great. That's all great.

You're on a spiritual journey, period. And we're all going to end up in the same place, if there is such a thing. And maybe there isn't. Maybe there is just this and that's it. It's me and the teacup, that's it. Just us. We are the universe man.

I like that. That's fine. Yeah.

I don't know what else to say about all this. I think I'm tapped out."³⁸

---

³⁸ Intervju med Jim Carrey i dokumentärfilmen *Jim & Andy*, Netflix 2017

KÄLLFÖRTECKNING

- Bonham-Carter, Charlotte & Mann, Nicola** (2017), Rhetoric, social value and the arts, But how does it work?, Palgrave Macmillian, London
- Fitzpatrick, Jameson**, (2018), "I woke up", 1.2
<https://www.poetryfoundation.org/poetrymagazine/poems/91685/i-woke-up>
- Haggren, K., Larsson, E., Nordwall, L. Widing, G.**, (2008), Deltagarkultur, Bokförlaget Korpen, Göteborg
- Lindfors, S., Kosoko, J. O., Jagne-Soreau, M., Vo, A., Johnson-Small, J.**, (2018), Blackness and the postmodern- preview version, Urbanapa, Helsinki
- Forsbacka, Joel, Heinonen, Tuuli**, (2017), Manuskriptet för "It's my party and I'll cry if I want to", Teaterhögskolan, Helsingfors
- Heinonen, Tuuli**, (2017), Intentionsbeskrivning för Eget arbete 4, Teaterhögskolan; Helsingfors
- Smith, Chris** (director), (2017), Jim & Andy: The Great Beyond- Featuring a Very Special, Contractually Obligated Mention of Tony Clifton, Netflix
- Lindfors, Sonya**, diskussion per telefon (2018), 9.2
- Pirinen, Elina**, diskussion (2018), 12.2
- Carlsson, Anders**, diskussion (2018), 16.2
- Jansson, Tomas** (2018), Är finlandssvensk teater beredd att diskutera frågor om vithet och icke-vithet på scenen?, 21.2
<https://svenska.yle.fi/artikel/2018/01/31/ar-finlandssvensk-teater-beredd-att-diskutera-fragor-om-vithet-och-icke-vithet-pa>

TACK!

Ahlfors, Sonja

Carlsson, Anders

Heinonen, Elina

Lindfors, Sonya

Pirinen, Elina

Nyby, Herman

BILAGA 1, DISKUSSION MED SONYA LINDFORS

Sonya Lindfors

Koreograf, Konstnärlig ledare för UrbaApa, 9.2.2018

T: Minulla on aiheena vastuu ja vastuuttomuus, siis taiteellinen vastuu ja vastuuttomuus. Jotenkin olen itse jäänyt kiinni siihen vastuuttomuuteen ja sananahan se kuulostaa yleensä tosi negatiiviselta, mutta olen jotenkin saanut käännettyä sen aika positiiviseksi asiaksi päässäni. Mutta nyt tuntuu siltä että, haluan kuulla muiden ajatuksia aiheesta koska pää alkaa olla aika pyörällä. Olen siis rajannut aiheen kahteen teemaan, eli taiteellinen vastuuttomuus työmetodina ja henkilökohtainen vastuu ja vastuuttomuus taiteellisessa kontekstissa, etenkin tummaihoisena naisena suomessa jne. Kysymys jonka haluaisin esittää sinulle on, mitä taiteellinen vastuuttomuus tarkoittaa sinulle? Olen tosiaan jäänyt miettimään näitä sanoja... En ole varma onko vastuu ja vastuuttomuus täysin oikeita käsitteitä.

S: Se on tavallaan varmaan kiinni siitä mitä sinä haet. Miten fasilitoida tilaa. Itse puhun siitä miten fasilitoida tilaa, kuvitella jotain muuta tapaa olla. Koska itse työskentelen intersektionaalisen feminismin ”framessa”, tuo termi vastuuttomuus kuulostaa siinä kontekstissa vähän vaikealta. Mutta se liittyy tietenkin siihen miten kokee oman taiteilijuutensa. Minulle tässä on paljon kyse siitä että, minulla on paljon etuisuuksia joita monella muulla ei ole. Minulla on tämä koulutus, minulla on tämä kieli, minulla on taitoja joiden avulla voin operoida tällä kentällä. Minä nimenomaan koen että minulla on tosi paljon vastuuta ja totta kai se liittyy myös siihen pioneeriposition. Se että on se ensimmäinen. Mikä aina liittyy tällaiseen vähemmistö pioneeriposition, on se että toimii myös esimerkkinä. Ihmiset tai rakenteet haluaa projisoida minuun jotain kuvitelmia, yleisempiä totuuksia mustuudesta tai siitä, että mitä on olla musta nainen. Minulla ei myöskään ole vapautta olla vain oman itseni edustaja. Olemme puhuneet siitä paljon, että aina kun ruskea suomalainen mokaa jollain tavalla, siitä tulee kaikkien ongelma. Niinhän se on, että jengi on ihan paniikissa aina kun tulee joku uutinen raiskaustapauksesta. Jengi on silleen ,että voi ei, toivottavasti se ei ole kukaan ruskea suomalainen, koska siitä tulee niin paljon paskaa. Sen sijaan,

jos joku rikollinen tai raiskaaja on valkoinen kantasuomalainen mies, kaikki ymmärtää sen, että jos yksi ihminen on raiskaaja, niin se ei tarkoita sitä että jokainen kantasuomalainen mies on raiskaaja. Tämä taas liittyy siihen stereotypointiin, että halutaan typistää tietyt ominaisuudet joiksikin kiinteiksi ja liioitelluiksi jotka sitten pätee kaikkiin.

Vastuuttomuudesta... Miten minä ehkä itse lähestyn sitä on, että miten minä ohjaajana voin fasilitoida työryhmälle tilaa. Eli minun duuni on olla ”paskakilpi” siinä tilanteessa tai ottaa vastuuta esim. esiintyjien puolesta tai työryhmän puolesta, jolloin heille mahdollistuu sellainen tila että he voivat heittäytyä ja kokeilla ja olla myös jonkun uuden äärellä. Ja tavallaan sellainen vastuuttomuus voi olla se niin sanottu taiteellinen vapaus ja sitä voi saavuttaa sitä kautta että on tarpeeksi luottamusta työryhmässä ja niin että jokainen pystyy nojaamaan toiseen. Silloin luottamuksen ilmapiiri syntyy. Mutta minua kiinnostaa, että mikä sinua kiinnostaa siinä vastuuttomuudessa.

T: Se ehkä lähti siitä että minä olen kokenut sen tärkeänä tänä päivänä olla yhteiskunnallisesti kriittinen ja tiedostava henkilö. Ja sitten täällä (TEAK:issa) on tullut vastaan pari kurssia joissa pedagogit ovat ehdottaneet minulle semmoista ”FUCK IT”-metodia. Olen siis vähän sellainen sääntöjen seuraaja ja siinä vapautui minussa tosi paljon asioita. Meillä oli Elina Pirisen kanssa kurssi jossa minulla tuli ahaa-elämys. Tämmöinen ”Amuse yourself” asia. Ja minä koin se jollain tavalla vastuuttomuutena.

S: Muuta onko vastuuttomuus ja nautinto tai vastuuttomuus ja leikki vastakkaisia asioita?

T: Ei välttämättä. Ei ollenkaan. Jotenkin se nautinto, tai jos puhutaan vapaudesta, niin minä koen sen eri asiana jostain syystä. Vaikka se on varmaan aika lailla samaa. Olen siis aina miettinyt hirveän paljon sitä, että miten tämä asia välittyy katsojalle tai todistajalle. Oli tosi ihanaa päästä siitä irti. Ja sitten kun mennään tähän henkilökohtaiseen vastuuseen tai vastuuttomuuteen ja puhutaan teemoista tai teoksista. Tein syksyllä taiteellisen opinnäytteen ja se lähti siitä että nyt pitää tehdä jotain mikä on minulle tärkeätä ja sehän on feminismi ja antirasismi ja tämmöiset asiat. Ja sitten minulla meni pää ihan pyörälle siitä. Koin että minulla on niin paljon

näitä taisteluita joissa minun pitäisi jotenkin olla mukana. Minä asettelen nämä taistelut itselleni, mutta tuntuu myös siltä että yhteiskunta vaatii minulta sen. Sitten minulla meni pasmat sekaisin ja päädyin teemaan ”synttärarit”. Siitä lähdin sitten käsittelemään omaa ikäkriisiäni. Se oli ihana tunne, kun jätin ne yhteiskunnalliset taistelut pois siitä työstä. Mutta toisaalta käyn sellaista suurta matkaa päässäni, kokoajan tulee semmoisia oloja ,että perkele Tuuli, et sinä voi vaan heittää näitä sinun vastuita poiskaan koska ne on tosi tärkeitä. Katsoin toissa päivänä Yle areenasta Noble Savagen ja tuli semmoinen olo että ”FUCK”, tämä on just tätä, niin helvetin tärkeitä ja itse vaan puhaltelen ilmapalloja. On tosi ristiriitainen olo.

Sinä olit puhumassa siellä seminaarissa Turun ruotsalaisessa teatterissa, siitä oltiin tehty juttu Yleen ja rupesin lukemaan sitä ja sitten tuli ”WTF”- hetki kun yhtäkkiä näin kuvan itsestäni ja teksti kertoi ,että seitsemääntoista vuoteen Teatterikorkeakoulun ruotsinkieliseltä näyttelijäntaiteen koulutusohjelmalta ei ole valmistunut rodullistettua henkilöä ja Tuuli Heinonen on nyt toinen ja ensimmäinen naishenkilö. Vaikka olen tiennyt sen, mutta kun sen lukee ja näkee kirjoitettuna tulee hirveän suuri vastuun tunne. Ja se kun puhuit pioneeripositiosta.. Minulla on meneillään jonkinnäköinen teini-vaihe, koska haluan jollain tavalla vastustaa sitä vastuuta.

S: Mutta sinä saat. Minä puhun siitä tosi usein, minun kongolainen kollega kirjoitti esseen jonka nimi on ”Right to opacity” joka tarkoittaa myös sitä että mustilla tai rodullistetuilla tai ruskeilla tyypeillä on oikeus läpinäkymättömyyteen tai ambivalenssiin. Että sinun ei tarvitse eksplisiittisesti [täsmällisesti] myöskään selittää tai kertoa sinun kokemuksia jatkuvasti muille. Tämä on tosi kiinnostavaa koska se ”struggle” on tosi monella tasolla. Ja totta kai, minulla on halu eksplisiittisesti käsitellä niitä asioita mutta minulla on myös liikkumavaraa koska fasilitoin omaa festivaalia ja kaikkea muuta, eli minulla on myös muuta liikkumatilaa. Ja minä teen myös muita teoksia esim. Kansallisteatterissa Mestari ja Margarita. Mutta minä koen että se antirasistinen ja feministinen praktiikka on sitä että se koko ajan lävistää kaiken mitä minä teen. Eli nyt jos minä teen teoksen synttäreistä, niin se antirasistinen ja feministinen praktiikka voi olla sitä, että minä mietin kenen kanssa minä teen sen. Onko tämä matala-hierarkkinen, korkea-hierarkkinen, onko tämä turvallinen työympäristö noille muille tyypeille. Ei se ole pelkästään sitä että sen tematiikan pitää olla se. Vaan jotenkin että miten

ne työtavat lävistää sen. Missä minä esitän sen esityksen? Miten se otetaan vastaan? Keitä tulee yleisöön? Se voi olla tosi monessa muussa kohtaa se antirasistinen, feministinen kela ilman että se on eksplisiittisesti siinä teemassa.

T: Niinpä. Saman kaltainen tuntemus minulla itsellä on. Se että minä edes astun sinne lavalle sanoo jo jotain, ja että minä olen minä ja totta kai se läpäisee kaiken työn minkä teen.

S: Niin kuin minä sanoin, minä fasilitoin itse itselleni tilaa olla ja muuttua ja hengittää. Esim. se että mitä se konkreettisesti aiheutti että pystyi työskentelemään viiden muun ruskean suomalaisen kanssa. Se oli tosi, ei ehkä vastuuttomuutta, mutta se antoi minulle tilaa. Nyt minun ei tarvitse käsitellä tuota, nyt me voidaan yhdessä unelmoida jostain muusta. Mutta se mikä vastuuttomuudessa on vaarallista jengille on se, että ymmärtää, että sinun positiossa se vastuuttomuus on ihan eri lailla poliittista kun siinä mielessä että Kristian Smeds on vastuuton. Jengin on tosi vaikea ymmärtää sitä, että miksi tuo saa olla, miksi tuo saa heittäytyä. Näyttämön historia ja traditio perustuu siihen että Kristian Smeds saa olla vastuuton ja kukaan muu ei saa olla. Sen ei pitäisi saada harjoittaa lisää sitä vastuuttomuutta vaan sen pitäisi harjoitella sitä vastuullisuutta ja ne jotka ovat ehdollistettu kannattelemaan kaikkia muita, niiden täytyy saada treenata sitä vastuuttomuutta.

T: BOOM!

S: Mutta se on niin kompleksista. Samaan aikaan me halutaan koko ajan uskoa että me ollaan demokraattinen yhteiskunta ja kaikilla on sama lähtötilanne ja sitten on vielä tuo kapitalistinen systeemi, meritokratia, että jokainen meistä on vaikka Teakissa vain omien ansioittemme takia. Esim. Kristian Smeds ei saanut tuota professuuria sen takia että hän on valkoinen keski-ikäinen, keskiluokkainen hetero mies. Me ei haluta uskoa sitä, että se on se syy miksi hän sai sen paikan. Me väitetään että me ollaan tasa-arvoisia ja niinhän meidän pitäisi olla, mutta todellisuus on tosi eri. Ihmiset tulee niin eri taustoista. Mutta niin kauan kun me ei myönnetä sitä, että aivan, se on ihan eri jos tulee jostain Iistä alkoholisti perheestä, ”strugglannut” itsensä Teak:iin vai oletko sinä jostain naapurista, vaikka Töölöstä, keskiluokkaisesta

perheestä jossa on aina harrastettu taidetta ja sinua on aina tuettu. Nämä on ihan sairaan kivuliaita ja vaikeita keskusteluja.

T: On. Mutta tosi tärkeitä. Juuri sen takia olen jäänyt tämän aiheen äärelle, koska on tärkeää saada omat ajatukseni kirkkaaksi, ja sitä ne ei vielä ole.

S. Sen artikuloiminen juuri. Koska jengille pitää aina vääntää rautalangasta, toivottavasti se ei ole enää tulevaisuudessa niin. Muuta se, että sinä haluat käsitellä vastuuttomuutta on poliittista. Mutta se on ihan täysin eri jos joku muu käsitelisi sitä. Ja se että joutuu kannattelemaan sitä pioneeripositiota. Ehkä tuo sinun vastuuttomuuden tavoittelu on sama tavoittelu mikä minullakin on ja meillä kaikilla on, että me halutaan vaan päästä niistä etuliitteistä pois ja mahtua siihen normiin niin kuin kaikki muutkin. Ja olla vapaita liikkumaan ja muuttumaan ja tehdä sellaista taidetta mitä me itse halutaan tehdä, eikä vaan reaktiivisesti sellaista taidetta mitä on pakko tehdä.

T: Niin. Joo. WOW.

BILAGA 2, DISKUSSION MED ELINA PIRINEN

Elina Pirinen

Danskonstnär, 12.2.2018

E: Jotenkin feministinä kiinnityn usein siihen kysymykseen, että onko se oma ”amusement” kiinnostavaa. Jos puhutaan esiintyjästä ja hänen työstään olla jotenkin kontaktissa itseensä ja sitä kautta vaikkapa kanssaesiintyjään tai yleisöönsä. On feministis-poliittista jotenkin kutsua itseään syvästi itsensä luo, niin kuin tykö itsen luo eikä rakentua esiintyjänä itsensä ohittamisesta syntyvän perinteisemmän työminän kautta. Se on jo niin mullistava politiikka tietyllä tavalla, että se voi kuitenkin väläyttää aika rikkaita, sensitiivisiä ja hybridisiä maailmoja kun ollaan kosketuksessa itse aktivoituun subjektiiviseen sielun konstruktion ja sitä kautta jaettuun todellisuuteen. Kun että yrittää asettua johonkin mitä joku oletettu se ja se toivoisi sinun ja materiaalin olevan. Ja katsojaa on minun mielestä hirmu hyvä petytyttää ja rankasti, koska siinä pettymyksessä hän joutuu kohtaamaan omat odotuksensa ja sen, että esiintyjä parhaimmillaan voi opettaa katsojaa purkamaan sen katsomisen normiston myös, jossa oletetaan, että minä näen jotain mitä minun tarvitsee nähdä tai jotain mitä minä haluan nähdä. Ikään kuin jonain semmoisena shoppailu- logiikkana.

Tässä on tosi monta asiaa päällekkäin. Tämä koskettaa toki myös miten ohjaaja rakentaa teosta, mikä hänen sensitiviteetti ja retoriikka teosmaailmojen rakentumiselle on.

Ehkä keskeistä, oman kokemuksen perusteella, on kun katson psyko-sosiologisesti yhteiskuntaamme ja taidetta tällä hetkellä, miten se on rakentunut, niin kyllä minä koen, että se on anarkistista ja hienolla tavalla vaarallista olla niin keskeisesti oman vaikkapa anatomiasta lähtöisin olevan ruumiillisen fantasia - kentän kanssa tekemisissä joka pyrkii ottamaan erilaisia kommunikatiivisia ilmiä julkisesti. Se taas mitä tämä kommunikatiivisuus on, määrittyä käsillä olevan teoksenkin mukaan. Se on se surua ja yksinäisyyttä tuottava kokemus tästä maailmasta, että meidän kuuluisi palvella jotain, jotain aika epämääräistä jotain. Ja niitä epämääräisyyksiä on aika paljon juuri taiteessa. Ja materiaalien kohdentumisessa ja muussa. Ehkä se purkaa juuri sitä epämääräisyyttä, silloin kun ihminen kiinnittyy edes johonkin niistä näyttämöparametreista

materiaalina, kumppaneina eikä oletuksina ja siitä muodostuvina harhoina. Että esiintyjällä on joku jonka kanssa hän selkeästi työskentelee, sielukin on yksi parametri ja materiaali. Mutta ehkä omassa työssä, minä voin vain puhua sen kontekstin läpi tavallaan asiantuntijana, se kumppani on niin kuin oma itse. OMA ITSE, ei muiden sanelema oma itse. Se on vaikuttanut muista ihmisistä, me kasvetaan toisten olentojen kanssa tässä maailmassa, me ei kasveta luolassa enää. Me ollaan tässä yhteiskunnassa, näissä kulttuurisissa referensseissä, näissä normi- referensseissä jota me ihanasti myös par aikaa puretaan ja rakennetaan uudelleen omiamme. Mutta siltikin kaikissa taidetrendikkyyksissä, kannustan ihmistä pohdiskelemaan syvällisesti, armollisesti, kilvoittelevasti ja reflektiivisesti itseään suhteessa itseen ja toisiin, niin että kontakti maailmaan rakentuu tällaisten läpikäytyjen prosessien heijastuksina. Se on pitkä ja vaikea tie, mutta rakentaa kestävämpää filosofiaa, jota ei ohikiitävät tuulet heittele. Tästä käsin toimiva esiintyjä on vaarallinen ja tuhma ja siksi tarpeellinen vaikkapa taidemaailman ja miksei yhteiskunnankin uudelleen järjestelyn kannalta.

T: Sinä työskentelet koreografina, mutta nyt sinä työskentelet esiintyjänä. Koetko sinä erilaista vastuuta näissä kahdessa eri työtehtävässä? Tunnetko olosi vastuuttomaksi jommassakummassa? Milloin ja miten?

E: Minulla on sellaisia pää- prinssiippejä, että jos minä työskentelen vaikka nyt esityksentekijä-näyttelijä Emilia Kokon kanssa, niin minä lähdän ihan siitä, että olen mukava hänelle ja kunnioitan hänen ajatteluaan vaikka se olisi päällisin puolin tarkasteltuna välillä erilainen retoriikoiltaan kuin omani ja pyrin etsimään yhteisiä rekistereitä maailman hahmottamisessa siintymisen tilassa ja muissa konteksteissa. Se on tavallaan se perusoletus. Ja minä koen että siinä voi esiintyjänä, jos on erilaisia tehtävänantoja, vierailta ja oleilla tosi monissa eri paikoissa, voi vierailta ja oleilla täysin omassa mielikuvassa siitä optimaalisesta tehtävän ratkaisusta, sitten voi vierailta jossain kielletyssä rekisterissä, joka täysin ”jerk around”, pelleilee, on välillä jopa ignorantti jollekin tehtävän lähtökohdalle, jotta tehtävän sielu laajenee erilaisiin potentiaaleihin. Tämän voi tehdä kunnioittavasti ja lämpimästi. Siinä piilee hieno esiintyjän praktiikka kun löytää keinoja miten kaikki tuo voi olla samaan aikaan läsnä.

Ja minä uskon, että silloin kun kaikki se muukin siinä teoksen tekemisen ympärillä, kaikki ne ruokatauot, kävelyt treenitilaan, kaikki ne pikku välilyöt ja katseet, kun sinä olet niissä kunnioittava ja kuunteleva kanssataiteilijaa kohtaan, ystävällinen ja sydämellinen vaikka haastaisitkin, niin se jollain tavalla luo sitä työskentelyä semmoiseksi, että sitten sinä voit aika paljon vierailla kaikissa paikoissa kaikkien projektin tekijöiden kanssa.

Minä palautan sen johonkin perus käytöstapoihin, hyvään käytökseen siinä työskentelyssä juuri niissä mitättömimmissä hetkissä. Se rakentaa jonkun semmoisen ”safe space”, että sitten sinä voit todella ajella hissillä erilaisten suhtautumisten kanssa niihin materiaaleihin tai toisen rakentamaan. Sitten semmoinen tietty on, perus-sääntö, että toista ei satuteta jos sitä ei tutkita teoksessa. Se on tosi selkeä, että on tuollaisia tosi perus ankkuri-prinsippejä olemassa.

Välillä huomaa, että saattaa tulla krapulantunteita. Sitä minä mietin, että mistä tämä krapula tuli. Tuliko tämä siitä, että minä olin jotenkin liian tuhma tai, että minä olin liian kuuliainen, kun siitäkin voi tulla krapula koska taiteellinen prosessi olisi ihana jos se olisi luova prosessi kun improvisoidaan kohtausta ja tutkitaan materiaaleja. Semmoinen reflektio, että koska meissä kaikissa elää se ”good girl”/”good boy”- juttu, että onko tämä sitä? Milloin on hyvä , että on se ja milloin ei. Se on hyvin kompleksinen se kartta. Mutta joo, jotkut perus ystävällisyys- periaatteet.

T: Pääsee pitkälle.

E: Se vaatii sen, että on aika perillä siitä omasta itsestään ja mitkä on itselle vaikeita asioita, että ei ole aina niin reaktiivinen, vaan pyrkiikin joissain tilanteissa olemaan proaktiivinen enemmän kuin reaktiivinen. Ja että henkilöt, joiden kanssa työskentelee olisi myös perillä omista psykoaktiivisista prosesseista kanssa. Tällä hetkellä minun uralla painaa se, että työssä on ystävällinen ja arvostava henki. Ja sitten voikin olla ”all over the place” näyttämöllä.

T: Entä sitten koreografin roolissa?

E: Totta kai sama, jos minä koolle kutsun ihmisiä, niin on tärkeätä, että heillä on hyvä olla. Että ei ole liian pitkät treenit ja on hyvät paussit ja paussilla ihminen saa mennä ihan pois ja että on mukavaa ja että minä myös paljastan itsestäni omia haavoittuvaisia puolia että en ole liian etäinen vaan lämmin ja inhimillinen kanssakulkija. Että en pidä mitään kuvaa yllä, niin kuin, että jos minulla on vaikka hauraampi olla, siis muusta asiasta kuin työhön liittyvästä, voi kertoa sen, että minulla on nyt vähän hauraampi olo. Että sellainen todellisuus saa olla työssä mukana.

Voi olla, että minä olen tällä hetkellä niin kiinnostunut sen tietynlaisen porvarillisen, konservatiivisen näyttämön purkamisesta teoksen tekijänä. Se voi vaikuttaa vastuuttomalta prosessilta jonkun mielestä, mutta se ei ole. Jos ne työskentelytavat on eettisiä ja hurjuutta ja ambivalenssia voi ihan pikkuhiljaa rakentaa ilman rikkovia ja ”väkivaltaisia” menetelmiä. Mutta se on prosessi, sinä olet kasvattanut luottamusta ja osoittautunut luottamuksen arvoiseksi ja kunnioitat toisten rajoja.

T: Näin se menee. Huomaan itsekkin, että jokin asia näyttäytyy vastuuttomana vaikka se oikeasti ei olekaan sitä.

Olen myös huomannut sen, että en kykene tekemään parasta mahdollista työtä jos se työilmapiiri on jotenkin tulehtunut.

E: Minä olen kokenut vastuulliseksi yrittää sanoittaa, omissa erilaisissa projekteissa, jossa olen ollut mukana. En puhu nyt koreografina vaan joissain muissa. Olen kokenut vastuulliseksi sanoittaa jos on tulehtunut ilmapiiri ja sitä ei ollenkaan oteta vastaan hyvin. Se joka sanoittaa sitä, saattaa tulla ilmiö ”älä lyö viestintuoja”. Olen kokenut sen monta kertaa, että minulla on kyky aistia, olen toiminut semmoisena ukkosenjohdattimena tietyllä tavalla. Minä aistin sitä ukkosta ja minun läpi menee ne toisten ihmisten sisäiset draamat. Sitten minä olen silleen, että hetkinen, mitäs täällä on käynnissä? Ne on välillä peilattu silleen, että ei täällä ole mitään, ”You have a problem”. Se oma ajatus vastuullisuudesta, muuttaa työilmapiiriä, on joskus kääntynyt itseäni vastaan tai jollain tavalla mutkistanut asioita. Se on ollut oman uran rankimmat kohdat. Erilaisissa positioissa.

Me tarvitsisimme taiteessa enemmän menetelmiä, että miten niitä ilmapiirejä voi purkaa turvallisesti yksin ja yhdessä, esimerkiksi hyvän, kokeneen ja

pitkällä syvässä praktiikassaan olevan terapeutin kanssa, joka ottaa sinut todesta. Teatterikorkeakoulussa on ollut tilanteita, joissa opettaja tai ohjaaja on pitänyt purkusessioita, jotka on aivan näennäisesti terapeutteja, aika hirveitä ja epäkuuntelevia ilman mitään asiallista purku- ja vastaanottamis- menetelmien tajuja ja ajan antoa vaikeille tunteille ja tilanteille. Kun sielun kanssa ollaan tekemisissä, täytyy olla taitoa ja ymmärrystä käsitellä draamoja ja traumoja asiallisesti.

Ehkä kun puhutaan vastuusta, niin kyllä minä painottaisin, että jengi tulisi tutummaksi itsensä kanssa ja oman draamansa kanssa, kun he toimivat eri positioissa eri ryhmissä taiteessa. Näitä ihan perus A, B, C –asioita. Ja tuntuu, että ne välillä ihan loistaa poissaolollaan ja sotkua tulee.

T: Olen pohtinut tämmöistä. Syksyllä teimme nämä ensimmäiset osat taiteellisesta opinnäytteestä. Minulle tuli semmoinen olo, että no niin Tuuli mitä haluat sanoa? Mikä on minulle tärkeätä? Mieleen tuli tietenkin feminismi ja antirasismi yms. Sitten se kasaantui sellaiseksi vuoreksi minun päälle, siitä syntyi sitten paniikki. Tajusin, että en pysty käsittelemään näitä kaikkia asioita, minä en ole tarpeeksi fiksu saadakseni näistä asioista järkevän esityksen aikaiseksi. Sitten tuli suuri vastustus josta päädyin teemaan synttärit. Se tuntui siinä kohtaa tosi vastuuttomalta, tai että otan etäisyyttä näistä tärkeistä asioista, joita kohtaan koen suurta vastuuta.

E: Eikös ne sinne valunut mikroskooppisesti?

T: No niin, nyt olen sitä mieltä, että mitä vaan minä ikinä teen, siellä on ne asiat mukana.

E: Silloin kun sinä kerran opit lukemaan, et voi enää muuttua lukutaidottomaksi.

Tämä sama pätee feminismiin, toiseuttamiseen, ihan kaikkeen. Jolloin voi hengähtää. On aika feminististä järjestää synttärit omana soolona.

T: Neljä päivää juhlimista.

E: Katsottuna monestakin näkökulmasta jossa sinun olisi pitänyt hyvänä koulutyttönä tehdä tietynlainen antirasistinen, feministinen esitys jossa sinä käsittelet akateemisesti, pätevästi, taiteellisesti kiinnostavasti. Jotkut aivan ihme oikeamielisyyden kasautumat jotka itse asiassa ei ole kenenkään. Moni painii näiden samojen asioiden kanssa, että miten minä voi näyttämöllistä tai ruumiillistaa tai kielellistää itselleni erittäin painavia asioita, itselleni tosi tärkeitä poliittisia asioita. Tuo on se työ ja sen takia minun mielestä taiteen tehtävä on tuoda se taiteen kieli tuollaiseen poliittiseen kenttään, niin kuin omaksi kielekseen.

Taiteen vastuu on minun mielestäni se, että se ei ole vain niin kuin poliittisten agendojen palvelija esim. feminismi, vaikka olen itse feministi. Ajattelen, että taide voi olla feministisesti aivan oma feminisminsä, kuin feministinen teoria, joka on omassaan hirmu pitkällä. Taidekin voi olla omassa feminismissään hirmu pitkällä. Taide on oma kielensä ja sen tulee saada kehittyä siinä rauhassa myös ilman rahoittajien asettamia yhteiskunnallisten kriisien ratkaisupaineita. Tämä tuottaa pahimmillaan sekä huonoa taidetta että huonoa yhteiskuntapolitiikan tekoa.

T: Tietoisuus riittää..

E: taiteen pitää uhmata sitä, että se ei yhtäkkiä lopu se tekeminen, koska se on kauhea ajatus, että taide loppuu koska se ei pysty ratkaisemaan näitä asioita. Tai jotenkin riittävän tietyllä tavalla käsittelemään. Kyllä minä ajattelen, että taiteen vastuu on olla omansa, tulla omakseen, vaikuttuen ympäröivistä todellisuuksista koska on sensitiivinen olevainen tämä taide.

BILAGA 3, DISKUSSION MED ANDERS CARLSSON

Anders Carlsson

Professor i Skådespelarkonst, 16.2.2018

T: Det är inte bara jag själv som ställer kraven på mig själv, att jag borde ta ansvar för saker, utan det är även andra.

A: Nä, det bevisar artikeln ("Är finlandssvenska teater beredd att diskutera frågor om vithet och icke vithet på scenen?")

Det är också "den store andre", som är samhället eller den allmänna meningen eller värderingar och åsikter folk kanske inte behöver uttala men som de ändå omfattar. "Den store andre" är ett psykoanalytiskt begrepp hos Jaques Lacan: En röst som på något sätt kallar på oss och som får oss att agera i en speciell riktning hela tiden. Och för dig, du lever med att på grund av det visuella, så kommer den rösten att kalla på dig att du ska representera mörkhyade i Svenskfinland.

T: Ja, men så är det ju bara.

A: Sen kan du förhålla dig till det på olika sätt.

T: Jag har funderat på, jag pratade också med Sonya om det här, att jag vill slå bakut när det handlar om att ta ställning till saker, eller jag vill bli ansvarslös på det sättet. Att jag känner press, att jag borde göra såhär och såhär. Det att jag bär på en antirasistisk ideologi och att jag identifierar mig själv som feminist, genomsyrar ändå mitt arbete utan att jag måste understreka det. Det kändes skönt. Och sen det faktumet, att när man ställer mig på scenen säger det väldigt mycket redan. Att det är ett ställningstagande i sig.

A: Ja, men som blir använt för olika intressen.

T: Ja, definitivt.

A: Det kan man inte undvika. Dom kan ju ha goda ärenden, en stadsteater som vill ha en mer blandad ensemble t.ex. Det är ju ett gott syfte. Men det är ju ändå så att då blir din hudfärg utnyttjad för att stadsteatern vill förbättra sin image. Inte bara image, de kanske också verkligen vill förändra. Så hur ska en som individ förhandla i en sådan situation. Där det förmodligen är så att du är jävligt bra och kompetent för jobbet, men att andra också är jävligt bra och där din hudfärg då blir utslagsgivande. För att teatern gör sig medvetna om representation. Hur hanterar du det?

T: Ja, men alltså jag tror att så länge jag inte mår dåligt över det, så då får det ju vara så. På ett sätt. Kanske det är där jag tar ansvaret på något sätt. Att jag är medveten om det men samtidigt, skulle jag problematisera alla sådana tillfällen, så då skulle jag ju inte kunna jobba i det här yrket, känns det som.

A: Fast det där är ju samma som med mig. Jag är då vit man och medelålders. Jag har i många situationer fördel. Att jag får ett jobb framför en tjej, men då är jag ju i samma situation, det är bara det att det inte är lika synliggjort kanske.

T: Nej, men då har du ändå mycket mer privilegier än jag, som är en rasifierad kvinna. Nu kan jag ju inte dela ut ansvar åt folk, men det var någonting som Sonja sade som jag tyckte var väldigt bra. Att det att jag vill slänga mig själv i ansvarslöshet är inte samma sak som när någon annan, t.ex. vit CIS-man, vill slänga sig i ansvarslöshet. Att det är helt två olika saker.

A: Det är det, det är verkligen olika saker. Det har man inte rätt till, ur en ovan- position, eller en så pass privilegierad position. Det skulle vara om historien verkligen förändrades, på riktigt. Så att det har blivit så svårt för CIS-män att ta dig fram i samhället att de har blivit en marginaliserad grupp. Och det är det ju vissa som hävdar, oftast ganska förfelad argumentation men den kommer mer och mer, att numera har det blivit fult att vara man och vit och medelålders. Det är väl mer SD och sådana segment i samhället. Men en intressant variant av det, eller inte riktigt så men, det var en kvinna, en akademiker i Sverige som skrev en avhandling om norrländska män och deras ensamhet. Det finns en sådan väldig överrepresentation av män eftersom kvinnorna flyttar söderut. Sedan 60-talet, typ. Man vill inte bo där uppe. Det

gör att det inte finns någon att gifta sig med och skaffa barn med. Då söker man dem i Ryssland och i Thailand. Därför finns det väldigt många thailändskor, och sen så har det blivit så mycket kultur och tradition att de har organiserat sig fackligt, kvinnorna från Thailand. De har börjat ta reda på om sina rättigheter. Den här avhandlingen betraktar dem som en queer-kategori, de här männen som skaffade kvinnor på import. För att deras livsstil är så pass svartlistad rent moraliskt i Sverige. Det är verkligen då en medelålder vit, och gärna då en överviktig man bredvid en ung thailändska. Det ser inte bra ut. Det är så pass fördömt att man nog måste se det som att de är förtryckta faktiskt. I många fall så var det ju inte, eller förtrycket kan man kanske prata om, men det var inte helt solklart vem som har utnyttjat vem. För att han var i ett etiskt och kanske socialt underläge i sin egen kultur, visst, ekonomiskt överläge har han till henne säkert, men det var inget extremt. För henne var det oftast ett bättre liv, men hon hade rätt mycket att vinna på risken. Ja, det är komplext i alla fall.

T: Ja, det är det. Samtidigt undrar jag om, som samhället ser ut i stort, inte tänka bara på lilla Norrland i lilla Sverige, så är ju den där mannen ändå i överläge.

A: Ja, precis. Man får alltid vara tydlig med i vilken abstraktionsnivå man pratar.

T: Vad ville jag fråga dig? Vad upplever du, du som skådespelare eller som aktör, är ditt ansvar? Och när kan du vara ansvarslös i din egen konst?

A: Ja, bra fråga. Jag tror jag vet vad det är. Det handlar om uppriktighet, tror jag. Att det är mitt ansvar att vara uppriktig, om jag nu ska ta konst på allvar och vad det betyder för mig. Så är det nog, att våga ställa dig upp i en situation, där det inte är okej och göra eller säga någonting som inte kommer kanske alltid bli så välkommet. Och sedan om det är på scenen eller om det är i ett repetitionssammanhang eller i diskussionen om vad som ska sättas upp. Eller om det handlar om att kritisera någon annans arbete, som oftast är väldigt känsligt, så har det nog hänt att jag har gjort det fast jag vet att det här borde man inte göra, att det kommer göra lite ont, någon kommer kanske till och med bli ledsen eller sårad. Men jag har ett ansvar att göra det, det är min

plikt. I konstens namn. Det är ju väldigt högtravande och väldigt modernistiskt egentligen, för att i det här postmoderna är allt möjligt, alla variationer och kombinationer är ju intressanta. För de är en egen värld i sig själva, men det blir så himla relativiserat. Kvalitetsbegreppet blir helt relativt. Alltså ingen kan säga vad kvalitet är men alla har ju sin sanning. Men jag vägrar den postmoderna hållningen, jag tror att man visst kan prata om kvalitet och man kan och bör till och med, nu när moralen kommer in och etiken, att i uppriktighetens namn, så finns det faktiskt en diskussion att ta. Och den handlar oftast om uteslutande och orättvisor. Det är det som är orsaken till att det är så viktigt att vara uppriktig.

Hade världen varit en plats där det fanns utrymme för alla identiteter att uttrycka sig och förverkliga sig, då hade jag kunnat ställa upp på den postmodernismen. Det som jag ibland brukar kalla för "lazy postmodernism", att det bara kommer, som sätt att prata, att alla har sin sanning. Det är också en attityd av att allt är intressant. Att allt nytt är intressant. Det är det ju inte alls. Och det är definitivt inte bra, allt nytt. Det kan tvärtom vara en fara i att omfatta alla. Det finns ett begrepp för det, det funkar bättre på engelska, "novalty", alltså själva kvaliteten av att vara nytt. Då kan man befästa en händelse eller ett verk med "novalty" och det blir ett marknadsförbart värde som konkurrerar ut liknande projekt som inte på samma sätt anses vara något nytt. Jag tror att det ligger också någon typ av ansvar där. Men nu handlar det ju mer om vilken yrkesposition man utgår ifrån. Nu frågar du, som skådespelare, men som professor har jag ju ännu mer ansvar, för att inte bara ha en synpunkt på de här frågorna, utan driva en sorts linje och försöka vara konsekvent i den. Det gör jag, för att berätta lite kort, genom att försöka måla ut och arbeta fram en position som är skenbart konservativ i det här sammanhanget, TEAK, samtidskonst, framtidens skådespelare. Då skulle jag både vilja slå emot traditionerna och mot det samtida för att hitta en tredje position som är mer dialektiskt, dvs. tar lite av båda. Ja, transdisciplinär konstnärlig verksamhet är intressant, men inte alltid. Och vi ska definitivt inte kasta ut barnet med badvattnet, vad det gäller skådespelarens expertis. För det finns vissa saker vi nog inte bara ska kasta över bord för när vi gör det, då kallar vi oss performers. Då kan vi ha en ganska mixad bakgrund och kunskap, man vet inte riktigt vad man kan begära av en performer. Så, det räcker inte, för att rädda skådespelaryrket eller för att pånyttföda det. Då måste man vara lite mer konservativ och samtidigt ännu mer radikal. Lite

bakåt i historien tror jag att sanningen ligger om hur man på riktigt tar ett steg framåt, för i det här postmoderna finns det en tendens att man trampar vatten, man kommer ingen vart genom att ständigt bara kombinera på nya sätt. Det urholkar också den uppriktigheten som jag ser som någon typ av botten i det här. Det här var ganska lätt att svara på faktiskt även om frågan är rätt svår, men det är för att det är nog det här som har sysselsatt mig i de sista tjugo åren. Exakt den frågan. Det kanske också har delvis med identitetsdiskussioner att göra. Det finns en tid då ens konstnärliga jag föds, det är nog några händelser de flesta kan referera till, där var en punkt då jag tog ställning. Sen får man ju hoppas att man fortfarande är nyfiken och förnyas sig, men då var det nog ganska mycket att ta en kamp mot någonting större utifrån en marginell position. Det kan jag ju i och för sig berätta om, vad det var. Det var väldigt komplext.

Det handlade om att jag blev inkallad, eller inbjuden till DI (Dramatiska Institutet, dagens STDH) att regissera en slutproduktion, för att jag var en ung, hyfsat lovande typ, som man kanske kunde jämställa med studerande, för de saknade en studerande. Med det projekt jag kom att regissera, det var då Ludvig Uhlbors som hade råkat ut för, eller han var huvudpersonen i den så kallade DI-skandalen. Han blev utpekad som pedofil, kan man säga. Det var allvarligt, för att han fick skyddad identitet och det var mordhot. För skolan var det allvarligt för att skolans rektor var inkallad till regeringen att förklara sig och man var när att stänga ner hela skolan, tills det blev utrett. Vad han hade gjort var att han hade läst en pornografisk saga för barn i ett tält och de hade lyssnat, en del hade skrattat och andra hade inte fattat. Det var ingen större händelse i det, men det var det att en radioreporter kom dig och hade sin mikrofon på. Det här var precis i det läget då en sådan här sak skulle riktigt kunna slå an i Sverige, man behövde hitta någon typ av syndabock och gärna inom konsten. Hur som helst, den här händelsen ägde rum inom ett barndomsprojekt på DI, som har en lång tradition, och det är Suzanne Osten som är guru för det där. Hon hade alltid en svans med beundrare runt sig och det gick inte att säga emot henne egentligen. Hon kom in på skolan och sa, ”vi var modiga på 70-talet, vi vågade testa gränser. Nu vill jag att vi ska jobba med barn och sexualitet. Så kom igen, visa vad ni har”. Och de gjorde DI-studerandena efter bästa förmåga och Ludvig var bara en av dem. En annan grupp hade gjort kroppsdräkter med könsorgan på som barnen fick klämma

på, det hade kunna bli den som blev skandalen, men nu blev det den där sagan. Och det som hände sen var att Suzanne Osten smet ut genom baddörren med skydd av rektorn, för hennes karriär skulle inte påverkas av det här, det var jätteviktigt. Och man pekade kollektivt på den enskilde studeranden, så, i den situationen skulle jag gå in och regissera hans slutarbete som handlade om hur han hade blivit behandlad. Så, jag hade skolans ögon på mig och det var hot om att de där delarna ur texten ska inte sägas. De kunde inte sparka mig, alltså det gick inte och det var väl skönt att jag var en utböling, jag kunde spela det kortet ganska mycket, att jag vet inte, jag var inte med i det här, jag kommer utifrån.

I det här projektet lyftes på något sätt alla problematiska frågor med makt och auktoritet upp samtidigt. Och fienden för oss då, eller vi som var ett gäng som tyckte att det här bara var helt för jävligt hur det gick till och mycket hur ledningen på DI, Suzanne Osten och några till hanterade det här. Jag var fortfarande i min identitet ännu en studerande, jag hade ingen riktig plats i karriären eller så, kanske lite med min egen teatergrupp, men vi var ganska marginaliserade i den här branschen, vi var inget som folk kände till, så jag hade ingen auktoritet att hävda mig med. Men då var det att vi upplevde att den här 68-generationen, det var i alla fall så som vi kallade dem som var radikala på 60- och 70-talet, att de har ett problem med sin självbild. De upplever sig som "underdogs" oavsett hur högt de ha stigit i makthierarkierna och Suzanne Osten är på något sätt den ultimata draken i det sammanhanget. Hon är fruktansvärd. Fruktansvärd människa, i bemärkelsen av att absolut underkänna allt ansvar och att använda sig aktivt av "underdog"-rollen, trots att hon kanske är en av Sveriges mäktigaste teaterpersonligheter. Den kombinationen är livsfarlig. Så, ganska mycket av min hållning, för att svara på din första fråga, har kommit sig utav av att ha fått uppleva hur det är när någon har en dubbelmoral och därför har jag varit väldigt skeptisk till identitetspolitik och andra etiska moden som ganska mycket handlar om vad man symboliserar och vad man säger och vad man inte ska säga, men i relativt liten utsträckning om vad som faktiskt sker och vad vi låter hända och vad vi kanske aktivt gör. Vad språket, symbolerna, imagen har för funktion i förhållande till vad som händer, vad som är aktualitet eller realitet. Det har jag behövt tänka ganska mycket kring och där har jag nog valt väg. Det finns många olika intressanta maktteorier med de som är psykoanalytiska kan tänka sig en dynamik ofta emellan. Att om jag har behov av att prata väldigt

mycket om min antirasism så är det för att dölja mina rasistiska synpunkter. Eller mina göranden, snarare. Det att jag underlåter och, ja om det är att ge pengar eller engagerar mig på ett väsentligt sätt eller ta ställning. Om ja vill skydda det faktumet, då är det bra om jag symboliserar väldigt mycket eller facebook-klickar väldigt mycket att jag är antirasist. Så för mig fungerar, det tror jag faktiskt, i många situationer, våra yttre eller offentliga politiska personer så att de är en designad image som vi har tänkt sa signalera någonting till andra människor så att vi kan dölja vad vi faktiskt gör. Det har ju förstås konsekvenser om man tänker så, det blir ett misstroende mot varje ställningstagande i det offentliga. Så det är någon typ av, misstänkliggörandets hermeneutik. Hermeneutik är tolkning, men att på något sätt att aldrig tro på vad man ser eller först hör eller det som något vill utge sig för att vara. Att alltid tänka att det är någonting där bakom. Men det här kan jag säga också, att det här kan vara en "fallacy", ett sätt att tänka som man ska vara lite försiktig med. Man kanske inte måste misstänka allt eller tro att man kan rycka av masken och se sanningen bakom någonting. Det kan hända att saker är "face value" och "that's it". Det har i alla fall varit extremt användbart i konstskapande, det här sättet att tänka för mig. Så det är väldigt svårt för mig att veta vem jag själv längre, tror jag, efter en tjugo år med att ha också misstrott mig själv, eller varit kritisk mot mina egna ambitioner att verka god inför andra. Det är inte längre så känsligt för mig, att avslöja och kritisera det. Det kan man ju undra, vad det betyder, om jag inte har någon heder kvar eller inte någonting som gör ont längre. Fast det är det nog ändå, det är nog i vissa sammanhang, och då ofta i privata relationer kanske, att jag har försökt utge mig för något och när kanske någon annan påpekar, det är det ju ännu värre, att jag faktiskt har en dubbelmoral. Då bränner det nog till.

Men nu är det ju ett exempel just idag, så släpps (ut ur fängelse) Fadi, den pojken som jag gjorde en pjäs om 2006 och jag träffade 2005, då var han en tonåring i Palestina och levde i en väldigt farlig situation. När den blev värre ville han att jag skulle hjälpa honom komma därifrån. Det kunde jag inte, men däremot kunde jag göra en teaterpjäs om honom och berätta hans historia. Om man skall gå den lite mer snälla vägen, så var jag en engagerad konstnär som kanske inte kunde hjälpa fullt ut men jag kunde i alla fall berätta om hans öde och göra den till en hörd berättelse i Skandinavien och i Tyskland och

Egypten och några andra ställen. Men mitt sätt att se det på har blivit att jag åkte och gjorde karriär på hans elände och gjorde mig blind för vad som sedan hände, för det hade jag kunnat ta reda på. Nu är det ju sant att jag inte visste att han blev fängslad bara året efter att jag lämnade honom. Och det sista han sa till mig var att ”om du inte gör någonting och hjälper mig så kommer jag...” Så, just idag har jag anledning att fundera över de här sakerna. Och det är väl någonting som bara grumlar sig lite där i, vad är mitt ansvar, vad ens ansvar är för någons akuta lidande? Nu var jag ju dessutom en tonåring, han var inte ens en vuxen person. Och vad har konst med sådana här berättelser att göra? Ska vi bara ge fan i att åka dit. Det blir också fel. Vi behöver sticka våra fötter i de här sammanhangen som är brinnande akuta politiska frågor. Och samtidigt när vi gör det, kan vi inte undvika att bli en del av problemet själva. Vi kommer med vårt privilegierade västerländska blablabla.

T: Det är en stor fråga. Jag vet själv att i det här skedet, i mitt konstnärskap, skulle jag aldrig våga mig på någonting sådant. Det känns liksom för farligt för mig, inte fysiskt, utan med tanke på att bli den som inte lindrar situationen utan möjligen försämrar den. Det känns också för stort. Jag tror att jag inte skulle kunna hantera något sådant i ett konstnärligt syfte i dagens läge. Jag hoppas och önskar att jag skall komma dit någon gång, när jag har allt annat på klart. Men det är jätteintressant, för att det känns som att jag är på väg. I och med att jag börjat fundera på ansvar och vad det är för mig och varför jag känner att jag vill vara ansvarslös, tror jag att det kommer att leda till att jag blir mer redo för att ta ansvar. Och sedan göra någonting som känns viktigt. Men absolut inte nu när jag bara vill vara ansvarslös.

A: Det kan ju hända att pendel ibland slår över precis åt andra hållet, att du om några år tycker att det är precis ansvar man ska ta och att ansvarslöshet är att fördöma.

När jag första gången åkte ner till Palestina, så var det för att jag kände ett ansvar. Jag ville inte bara göra konst i största allmänhet eller fina berättelser, jag vill dit var problemet finns. Där vill jag skaffa min berättelse och sen ska jag fan kräva utrymme för den. Hela den logiken hade jag med mig. Men vad ska man kalla det som hände sen? Det var ju på ett sätt att ta ansvar men i det låg det ju väldigt många problem. Kanske till och med ansvarslöshet. Jo men vad skulle hända sen när jag har skaffat eller etablerat känslomässigt nära

relationer med människor i en krissituation. Vad tänker jag göra av det? Var är mitt ansvar då? Det hade jag inte någon beredskap på att besvara och det jag har kunnat göra i efterhand är väl bara att erkänna. Det tycker jag är det viktigaste momentet i hela den där berättelsen. Ett erkännande av att det var så att jag var naiv, att jag åkte ner dit och ville ha en kraftfull berättelse och så njöt jag av att få uppmärksamhet och göra karriär på den. Så ville jag gärna fortsätta att berätta om vilken "hardcore" konstnär jag är, som åkte ner och hängde i Palestina och har gevärskulor som flyger över huvudet. Som om någonting som stärkte min status eller mitt varumärke. Att jag överhuvudtaget kan erkänna det, tycker jag är en ganska stor sak även om det är obehagligt. Men sedan vet jag inte riktigt vad man gör efter det erkännandet, rent politiskt. Nu pratar jag politiskt, men jag tror att jag pratar också om en kropp. Vad gör en kropp som har gjort det erkännandet, undrar jag. Och det sätter jag i relation till t.ex. sannfinländare eller sverigedemokrater som nog gör, i sina egna kroppar, det här är i min fantasi nu, jag tror att man i någon sorts tänkt värld gör det här. De kan säga, jag vet att det flyter iland afrikaner på våra europeiska kuster, men jag har dragit en moralisk cirkel kring finländare. Det är dem jag bryr mig om, vita finländare. Det kan hända att det finns lidande annanstans, men alla drar vi en gräns. Det är på ett sätt ett väldigt tydligt etiskt ställningstagande, det blir grymma konsekvenser och det är ingen humanism, ingen universell tanke om människans okränkbarhet. Men det är uppfriskande för att det är i alla fall tydligt och ärligt. Vänstern har däremot större problem med sina erkännanden. För de deltar förstås i en konsumtionskultur med globala katastrofer som följd och är på något sätt ansvariga, eller är man det? Det är väldigt vagt, men många känner ju tydligen skuld och ansvar för sin livsstil, kan man säga. Så man har det inte så lätt om man inte flyttar ut till skogen och blir självförsörjande bonde. Men även då är det svårt att säga att man skulle vara helt avkopplad från ansvar. Det kan man göra, men i så fall är det för att man är så pass privilegierad att man kan skaffa mark, att man tar den marken i anspråk och börjar exploatera den, säkert då med ekologiska förtecken, men... Alltså, problemet är inte enkelt löst, så det här momentet av erkännande för en vänsterkropp, om man kan tala om det, det tror jag är helt fundamentalt. Alltså för diskussionen om de här frågorna, om ansvar och ansvarslöshet. Men för att göra det måste man kanske ibland sätta etiken åt

sidan, vara ansvarslös. Jag kan verkligen försvara rätten, lusten, och begäret över ansvarslöshet.

T: Jag kan känna igen mig i det där. Det är hemskt att säga det högt, att jag behöver en avgränsning, att jag inte kan ta an alla de kamper jag borde. Det är jäkligt svårt att vara ansvarfull, tungt och svårt. Och jag tycker inte att mitt liv måste alltid vara tungt och svårt. Eller jag går inte med på det.

A: Men hur är det på andra sidan då? Om du tillåter dig att vara ansvarslös, blir det en skuldproblematik eller vad är det för utmaningar som öppnar sig? Förutom att det säkert är mer njutbart då än att ta ansvar.

T: Jo, absolut. Det finns en, kanske inte i stunden, men sen när jag ser andra som tar ansvar, så påminns jag om... Speciellt om jag upplever någonting som känns betydelsefullt för mig, som någon annan har gjort. Då tänker jag att det här borde jag också göra.

A: Det där borde jag också göra.

Jag tror att skådespelaryrket är oftast en sorts växelverkan eller växelbruk mellan ansvar och ansvarslöshet. Ibland måste man skruva av sig huvudet, det är en metafor för det, och bara kasta sig ut och testa för att skaffa sig kroppsliga och sinnliga erfarenheter av någonting. Det vet vi, gör man inte det så brukar det bli så "brainy" produkt i slutändan. Att man bara har diskuterat, man gick för sent upp på golvet och då blev det inga erfarenheter att berätta om. "Suspension of disbelief", att man ställer åt sidan sin kritiska blick och att ge sig in i någonting som kanske mer är ett symptom. Det här är sett språkbruk som jag använder, det kanske låter som att det är hämtat ifrån sjukvården eller psykiatrin, men det är från psykoanalysen. Jag tycker att konsten ska tillåta sig att framställa symtom där man själv i allra högsta grad är en del av problemet. Det behöver vi inte ens göra en större sak av, ja visst har jag en rasist i mig, hur skulle jag inte kunna ha det med tanke på min uppväxt och med tanke på hur världen ser ut. Och det är intressant att undersöka den rasisten i mig själv. Och det är inget jag ska ha någon större skuld över, inte mer än att... eller varför ska man skjuta budbäraren, den som kommer, trots allt, trots faktiskt allt, ha vågat blottlägga hur pass svag och skröplig och dum och meningslös man är. Den enda skillnaden är ju det att

många andra inte törs titta på de sidorna av sig själv. Det är ju en viss ansvarslöshet i det ju. Det kanske är inbäddat i något större som verkligen är ansvarstagande, att våga göra det som kanske få andra vågar för att det har så stora risker. Men för att kunna göra det, då måste jag ju tillåta mig en ansvarslöshet och då kanske till och med att såra andra. Det är väl de riktigt svåra ansvarslösheterna.

T: Jag märker att de går lite in i varandra

A: Ja, det är inte så skilt åt. Det kändes som att jag inte riktigt tänkte på det. Jag började prata om ansvarslöshet, tyckte jag. Sen lät som att nu pratar jag faktiskt om det stora konstnärliga ansvaret, att våga säga det som ingen annan vågar. Det blir ju väldigt ansvars betonat men kräver helt och hållet att man stänger sig av lite och stänga sig från vad andra, sorry nu kommer det en term till, interpellerar, interpellation, det är det här vad den store andre gör, kallar på dig. Det är den kallelsen som man måste göra sig oansvarig för. Följa sitt begär istället för att följa någon annans order eller leva upp till någon annans förväntningar.

BILAGA 4, ÄR FINLANDSSVENSK TEATER BEREDD ATT DISKUTERA FRÅGOR OM VITHET OCH ICKE-VITHET PÅ SCENEN?

För Svenskfinland är det här en blind fläck. Det är sjutton år sedan den första och hittills enda icke-vita här verksamma skådespelaren utexaminerad från Teaterhögskolan, men nu har man tagit ett första steg mot en diskussion om vithet på våra scener.

”Ingen är oskyldig! Konst inte bara speglar verkligheten, den konstruerar också realiteter och kan cementera rådande normer! Berättelser har makt, de formar verkligheten och hur vi ser på världen!”

På Åbo Svenska Teaters scen sitter koreografen / UrbanApas konstnärliga ledare Sonya Lindfors tillsammans med fria skribenten Maryan Abdulkarim och serverar tankar som ska få det finlandssvenska teaterfältet att öppna ögon och öron för nya tankar. ”Innan man kan nå en riktig förändring”, konstaterar Sonya Lindfors, ”måste man förstå vilka ideologier och vilken estetik som är rådande”.

- Och inse att, min norm är inte allas norm, tillägger Maryan Abdulkarim.
 - Om en människas berättelse inte får plats i teaterns kanon, de pjäser som slår fast normen, det som klassas som normalt. Då syns den berättelsen inte, och syns den inte så existerar den inte. Och då blir den människans berättelse ingenting värd, citerar Sonya Lindfors den samiska regissören Pauliina Feodoroff.

Likheter med genusdebatten

Tolv år efter att genusdebatten småningom hittade till den finlandssvenska teatern, tas nu första försiktiga steg mot nästa normdebatt; den om vithetsnormen – den som utgår från att vit hudfärg är det normala i samhället.

Det handlar om vems berättelser som får plats på scenen, och hur man öppnar upp för dem som vithetsnormen automatiskt förvandlar till ”den andra”, dem som inte riktigt hör hemma här.

På samma sätt som man i Svenskfinland småningom började diskutera och problematisera scenens kvinnoroller, önskar nu "Nätverket för tillgänglighet på teatern" att det på samma sätt är dags att problematisera vår teaters rådande vithetsnorm.

- Konst finns inte utan publik, och i dagens samhälle där teaterpubliken inte är homogen tycker vi att det också borde speglas till scenen, konstaterar nätverkets ordförande Noona Leppinen om detta nätverkets tredje "fortbildning i normkritik".

- I alla fall borde vi diskutera hur vi kan spegla vår samtid och vår närmiljö så att alla i publiken kan känna att det är viktigt och angeläget. Det handlar om mångfald och representation, frågor som finns i vårt samhälle, och då är det väl naturligt att de frågorna också får plats i scenkonstdiskussionen.

Det är intressant hur samma resonemang som genusdebatten lyfte fram blir aktuella på nytt inom ramen för diskussionen om vithetsnormen. Det är samma försvarspositioner, samma svårigheter att förstå att "tolkningsföreträde leder till begränsad synvidd", som den rikssvenska förkämpan i genusdebatten Birgitta Englin uttryckte det för svenska YLE 2003. "Det handlar om normkritik, att kritiskt identifiera och utmana normer som finns, det handlar också om repertoarval och om att ge plats för samtida texter som har fötts i ett samhälle där genusfrågor är en del av verkligheten". Byt ut genus till icke-vithet, problematiken är identisk.

””
Vi behövs alla i den här diskussionen

Ett mål med seminariet var att öppna en dörr till en tematik som knappt någonsin varit aktuell inom finlandssvensk teater, och då handlar det förstås till en början om att inse att det överhuvudtaget finns någonting som borde åtgärdas.

- Ingen är oskyldig, konstaterar Sonya Lindfors. Speciellt med konstnärer är det här svårt, för vi konstnärer vill tro att vi är goda liberala människor som räddar världen. Men i den stund som jag börjar tro att jag är en god människa och inte behöver göra något, har jag förlorat spelet.

Seminariet gästades också av litteraturforskaren Maïmouna Jagne-Soreau, som doktorerar både vid Helsingfors Universitet och Paris-Sorbonne. Hon konstaterar att det nu skulle vara viktigt att "diskutera den vita människans

plats i det här sammanhanget, och att tillsammans diskutera vad en såkallad vit bundsförvant kan göra”.

- På samma sätt som vi också behöver män i Metoo-diskussionen, så måste vi komma bort från tanken att en vit människa inte på riktigt kan tala om en icke-vit människa. Jag kan förstå logiken i det resonemanget, men det är viktigt att växa bort från det eftersom vi behöver alla i den här diskussionen.

- Själv har jag inga problem med att identifiera mej med en vit man eller Mumin på scenen, eller med Tjechovs eller Ibsens figurer, och jag älskar Strindberg. Jag behöver inte någon som ser ut som jag för att jag ska kunna identifiera med personen. Men jag vet också att det inte gäller alla, exempelvis för min lillabror är det helt annorlunda.

- Men jag tänker att det inte handlar om att kasta bort allt vi haft, utan om att fundera på hur vi kan ge plats för något nytt.

Men ett problem är väl att Svenskfinland bara haft en icke-vit utbildad skådespelare, till hösten kommer en andra. Hur går man vidare om det är så enhetligt vitt?

- Jag tänker först och främst att, hoppas dessa två skådisar inte alltid måste spela icke-vita karaktärer, att det är det enda de används för. Det tänker jag så starkt att jag inte kan tänka något annat.

En enda utbildad icke-vit finlandssvensk skådespelare

Att man i Svenskfinland så ytterst sällan gett vithetsnormen ens en tanke, blir tydligt bara genom att studera det väldigt homogena skådespelarfältet.

Det är sjutton år sedan den första icke-vita skådespelaren utdimmitterades från teaterhögskolans svenska linje; Jerry Wahlforss. Sedan dess har han år efter år varit den enda. I höst får han sällskap, efter avslutade magisterstudier ska Tuuli Heinonen göra rollen som Jane Eyre på Åbo Svenska Teater.

Samtidigt som den finlandssvenska teatern i stort inte har ställt frågan om det här är problematiskt, har inte heller Jerry själv funderat på det.

- Nej, för det har aldrig funnits någon orsak för mej att fundera på det. Jag kommer inte ihåg att jag någonsin skulle ha fått feedback i stil med att jag inte skulle kunna göra en viss roll för att jag har annan hudfärg, och med mina kolleger har det aldrig kommit på tal.

Han har heller inte råkat ut för det som Maïmouna Jagne-Soreau var rädd för, ”på svenska har en mexikansk köksa varit den enda utpräglad icke-vita figur som jag har spelat”, berättar Jerry.

Bjöd seminariet dej på några nya tankar?

- Kanske mera än nya tankar så en insikt att det handlar om något som vi kommer att diskutera mycket mer i framtiden, ju mer inflyttning vi får. Det är en viktig diskussion, det känns som att vi tog några första stapplande steg nu men vi är ju här också långt efter Sverige eftersom det där finns icke-vita skådespelare på ett helt annat sätt än här.

Samtidigt konstaterar Maïmouna Jagne-Soreau att man inte kan behöva vänta på att fler icke-vita skådespelare kommer in på teaterfältet.

- Jag tror inte man behöver icke-vita skådisar för att kunna fundera på vithetsnormen på teatern. Det handlar om att ifrågasätta den vita människans ansvar och roll i förhållande till rasism, alla de frågorna, och man behöver inte ha icke-vita skådespelare för att göra det.

- Det första steget, tillägger hon, är att vi förstår att det är viktigt.

TILLÄGG (2 februari): 2016 utexaminerades Emil Grudemo el Hayek (född i Norrköping, Sverige) från Teaterhögskolan, men han är för närvarande enligt uppgift verksam i Sverige.